



Lošinj 140

PRIČA KOJA TRAJE

Od klimatskog lječilišta
do prve zelene destinacije Mediterana



HRVATSKA
Puna života


TURISTIČKA ZAJEDNICA
KVARNERA
Raznolikost je lijepa

LOŠINJ
ISLAND OF VITALITY

PARNI VALJAK

3.5.
20:00

📍 TRG RH • MAIN SQUARE • MALI LOŠINJ



140
godina turizma

#visitlosinj

visitlosinj.hr

PARNI VALJAK



Grad
Mali
Lošinj

LOŠINJ*
ISLAND OF VITALITY

UVODNIK

Dalibor CVITKOVIĆ,
direktor TZG Mali Lošinj

Lošinj - pravi primjer ravnoteže razvoja i zaštite okoliša

Najveći izazovi pred nama leže u vodopskrbi otoka, zaštiti bioraznolikosti - posebice borove šume na području Park šume Čikat, prilagođavanje klimatskim promjenama, ali i podizanje kvalitete primarne medicinske zaštite za naše sugrađane



Kada je prije 140 godina Lošinj prepoznat kao klimatsko lječilište, nitko nije mogao predvidjeti put kojim će ovaj jedinstveni otok proći. Danas, Lošinj nije samo omiljeno odredište ljubitelja prirode, već i predvodnik održivog turizma u regiji. Proglašenjem "zdravstvenim odredištem" krajem 19. stoljeća, temelji turističke tradicije otoka postavljeni su u skladu s prirodnim blagodatima, što se nastavilo i do danas kroz ekološki odgovorne projekte i prakse.

U prilogu možete pročitati kako se turizam otoka Lošinja razvijao, u čak pet država od njegovog početka. Razgovarali smo i s Julanom Sokolićem, istaknutim poznavateljem lošinjske povijesti, koji nam donosi svoja promišljanja o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti turizma na otoku. Kroz intervju s ključnim osobama iz turističkog i društvenog sektora, istražujemo kako su inovacije i tradicija oblikovale otok u jednu od najpoželjnijih destinacija na Mediteranu.

Donosimo puno crtica i zanimljivosti iz lošinjske povijesti uz brojne fotografije, a posebno zanimljivo bit će pročitati mišljenja i prijedloge naših mladih, učenika

Srednje škole Ambroza Haračića planiraju li se nakon fakulteta vratiti na Lošinj, kako vide Lošinj za 25 godina (2050. godine), što misle u kojem bi se smjeru život i turizam na Lošinju trebao razvijati i što bi se moglo poduzeti još po pitanju održivosti i održivog turizma.

Turističko društvo na Lošinju osnovano je 9. veljače 1886. godine, a njegov prvi predsjednik bio je prof. Eugen Jelčić, a potpredsjednik Ambroz Haračić, nakon 2. svjetskog rata točnije 1953. godine osnovano je Turističko društvo Mali Lošinj, uz turistička društva u manjim mjestima, kao i ono bivše općine Cres – Lošinj djeluje do današnjih dana, a ovaj jubilej je prilika da se prisjetimo svih koji su kroz njegovo djelovanje oblikovali turističku priču Lošinja, tu je popis tajnika, direktora i predsjednika Turističkih društava kroz povijest.

Budućnost lošinjskog turizma usmjerena je na daljnje unapređenje kvalitete uslu-

ge, smanjenje ekološkog otiska i očuvanje jedinstvenog otočnog identiteta. Planovi uključuju daljnju digitalizaciju i pametna rješenja za održivo upravljanje resursima, uz još više ulaganja u ekološki prihvatljive smještaje i prometne modele.

Najveći izazovi pred nama leže u vodopskrbi otoka, zaštiti bioraznolikosti - posebice borove šume na području Park šume Čikat, prilagođavanje klimatskim promjenama, ali i podizanje kvalitete primarne medicinske zaštite za naše sugrađane, kao i demografskoj obnovi da što više mladih ostane živjeti na otoku.

Priča o lošinjskom turizmu traje već 140 godina i trajati će i u budućnosti, ovaj zeleni otok ostaje primjer kako se može uspješno balansirati između razvoja i očuvanja prirodnih ljepota, u čemu leži njegova prava vrijednost za buduće generacije.

IMPRESSUM

Prilog: Lošinj 140/ nakladnik: Novi list d.d./Zvonimirova 20 a Rijeka/ direktor: Bojan Divjak/ v.d. glavne urednice: Slavica Bakić/ urednica priloga: Ana Braškić/ grafičko oblikovanje: Ingrid Periša, Barbara Torjan/ suradnici: Alenka Juričić Bukarica, Anja Tomović Debeljaković, Edi Prodan, Damjan Stanić/ fotografije: arhiva TZGML, privatni arhiv Franka Nereticha, privatni arhiv Marine Tarabocchia, Lošinj Hotels&Villas, Ivan Brčić, Marko Gracin, Antonio Pavela, Sandro Tariba, arhiva Lošinjskog muzeja; Naslovnica:

Naručitelj: Turistička zajednica Grada Malog Lošinja; za naručitelja: Dalibor Cvitković

LOŠINJSKI TURIZAM KROZ POVIJEST OD 1885. DO 2025.

Od prvog gosta do prvih milijun posjetitelja

Prvi hotel u Malom Lošinju zvao se Vindobona i izgrađen je 1887. godine. Sto godina kasnije Mali Lošinj proglašen je šampionom turizma. Danas je Lošinj prvi otok na Mediteranu s prestižnim priznanjem Green Destinations

Izvori: "LOŠINJ Jugoslavija", Turističko društvo Mali Lošinj, 1959.
"POVIJEST TURIZMA NA LOŠINJU", Julijano Sokolić, 1997.
"130 godina turizma na Lošinju i 70 godina Jadranske", Mali Lošinj 2017.

Prije 140 godina, 21. siječnja 1885., u Mali Lošinj doputovao je dr. Conrad Clar sa svojim sinom Walterom koji se oporavljao nakon teškog oboljenja. Bio je to prvi turist u Malom Lošinju, a njegovim dolaskom turizam počinje! U vrijeme dolaska dr. Clar bavio se proučavanjem klime pojedinih krajeva istočnog Jadrana, koji se tada nalazio u sklopu Austro-Ugarske Monarhije. Tražio je više temperature zraka od susjedne obale, s malim kolebanjem vlage i temperature te pronašao otok pogodan za klimatsko lječilište i zimsko oporavište. Sin mu se nakon tri tjedna toliko oporavio da se mogao vratiti kući sa zdravim djetetom. Dok je boravio na Lošinju, često se nalazio s Ambrozom Haračićem koji mu je pokazivao rezultate svojih meteoroloških promatranja započetih 1880. godine. U isto vrijeme Haračić s mještanima podu-

zima akcije za osnivanje turističkog društva u Malom Lošinju. Važan korak u turističkom razvitku Lošinja bila su i ispitivanja profesora bečkog medicinskog fakulteta i specijalista za bolesti pluća i grla, dr. Leopolda Schrottera. Otok Lošinj bio im je zanimljiv zbog svoje klime, nije bio previše udaljen, a imao je i dobre brodske veze s kopnom. Dr. Schroter već prilikom prvog boravka na otoku daje poticaj za osnivanje turističkog društva i tako je 9. veljače 1886. održana osnivačka skupština Turističkog društva u Malom Lošinju, kao sekcija Austrijskog turističkog kluba. Krajem godine društvo je brojilo 73 člana, a prvi predsjednik bio je prof. Eugen Jelčić, ravnatelj lošinjske Nautike, dok je Ambroz Haračić bio potpredsjednik. Ovo društvo spada među najstarije naše turističke organizacije. Tri mjeseca kasnije, na inicijativu prof. dr. Schrottera osnovano je i Društvo za poljep-

šavanje i pošumljavanje Malog Lošinja koje je već te iste jeseni zasadilo preko 80 tisuća borovih sadnica i uredilo park Čikat uz obalu. Do kraja 1891. ovo je društvo zasadilo više od 500 tisuća borovih sadnica na Čikatu te u neposrednoj okolini Malog Lošinja. Od 1900. godine ovaj koristan rad nastavila je državna komisija za pošumljavanje krša koja je svake godine zasadila do 300 tisuća sadnica raznog drveća.

Nadvojvoda Karl Stephan, admiral austro-ugarske ratne mornarice, krstarilo je duž jadranske obale u potrazi za mjestom gdje bi podigao vilu za boravak na moru. 1886. godine konačno se odlučio za Veli Lošinj gdje je kupio zemljište i sagradio zgradu Wartsee (Morska kula), a već iduće godine svoje je vrijeme tamo provodio sa suprugom Marijom Terezijom. Tada su se za Lošinj zainteresirali i mnogi austrijski aristokrati te počeli dolaziti u Mali i Veli Lošinj kako bi vidjeli taj čarobni otok koji je za sebe izabrao carev rođak.

PRVI USPON NA OSORŠČICU

Također, u proljeće 1887. Lošinj je posjetio i austrijski nasljednik prijestolja Rudolf te se popeo na Televrin (588m), najviši vrh planine Osorščice na Lošinju. Već sljedeće godine turističko društvo izgradilo je planinarsku stazu iz Nerezina do vrha Osorščice te markiralo put u dužini od 4,5 km. Turističko društvo u Malom Lošinju započelo je svoju djelatnost upravo 28. ožujka 1887. kada su članovi dočekali i pratili austrijskog nasljednika prijestolja princa Rudolfa na njegov uspon na Osorščicu. Turističko društvo također je radilo na promidžbi Lošinja kao klimatskog lječilišta i kupališta. Sljedećih godina izgrađuju se staze na Čikatu, zatim prema Velom Lošinju, podižu se kupališta i šetališta. Izgrađuju se hoteli i pansioni u Malom Lošinju i Čikatu. Pojačavaju se parobrodske linije s Trstom, Rijekom, a kasni-

Čikat krajem 19. stoljeća



Od klimatskog lječilišta do prve zelene destinacije Mediterana

je s Krkom. Prilično dobra cesta povezuje Veli i Mali Lošinj preko Nerezina i Osora, prolazeći iznad Vranskog jezera, s gradom Cresom. Turizam se razvija i u Velom Lošinj. Istovremeno je i tu osnovano Društvo za pošumljavanje i poljepšavanje mjesta. Uređuju se šetališta, grade hoteli i pansioni, a iz godine u godinu raste broj turista, većinom iz Austrije.

U prvim godinama lošinskog turizma parobrodske su veze s Malim Lošinjem održavali Lloydovi parobrodi preko Pule, a vožnja od Pule do Malog Lošinja trajala je 4 do 5 sati. Novoizgrađeno pristanište u Malom Lošinj na jesen 1889. bilo je značajno poboljšanje jer je omogućavalo direktno pristajanje putničkih parobroda. Tada je Mali Lošinj i Veli Lošinj povezivala cesta sagrađena u vrijeme kratke francuske vladavine (1805.-1813.). Broj brodskih linija se povećavao iz sezone u sezonu tako da je u vrijeme najvećeg procvata turizma stizalo čak 19 parobroda na tjedan. Iz Trsta preko Pule dnevno su vozila dva parobroda. Iz Rijeke je svakog dana prometovala jedna linija, a nekim danima i dvije.

Prvi hotel u Malom Lošinj zvaao se Vindobona i izgrađen je 1887. godine. Imao je 13 moderno uređenih prostranih soba, a nalazio se na obali, danas Rivi lošinskih kapetana. Vlasnica je bila Maria Rodinis. Odmah preko puta uređeno je kupalište s posebnim odjeljenjima – za žene i za muškarce.

INTENZIVNA HOTELSKA IZGRADNJA

Uskoro u Malom Lošinj otvoreni su još hotel A. Hoffmann, tri pansiona, tri kavane, dvije gostionice i jedna bečka slastičarnica. Iste godine kada je izgrađen hotel Vindobona, u Velom Lošinj je sagrađen prvi hotel K nadvojvotkinji Renati po imenu kćerke nadvojvode Karla Stephana. Već 1889. otvoren je i drugi hotel u Velom Lošinj Pension Johanneshof s 22 sobe, teniskim igralištem, kriketom i kuglanom. Oba hotela bila su otvorena tijekom cijele godine. Osim hotela i pansiona, gosti su u Malom i Velom Lošinj imali na raspolaganju i popriličan broj privatnih soba. Najotmjenijom se smatrala kuća obitelji Starčić na obali, zatim vila Premuda i vila obitelji Petra Cara. Intenzivna hotelska izgradnja nastavlja se u idućim godinama. Lošinjско stanovništvo sudjelovalo je u razvoju turizma tako što je u svojim kućama uređivalo sobe koje su se iznajmljivale strancima, ali i prodavali su turi-

Velopin krajem 19. stoljeća



KLIMATSKA LJEČILIŠTA

Na osnovi Haračićevih rezultata i vlastitih ispitivanja, prof. dr. Leopold von Schrotter i dr. Conrad Clar predložili su da se Veli i Mali Lošinj proglašaju zimskim klimatskim lječilištima i oporavilištima. U rujnu 1892. tako su i proglašeni zemaljskim zakonom klimatskim mjestima, a cjelokupna lječilišna djelatnost stavljena je pod nadzor i upravu jedne lječilišne komisije.

Lječilišna je sezona trajala od 1. listopada do 31. svibnja, a u tom periodu se boravišna pristojba naplaćivala 50 novčića po osobi tjedno, za prvih 16 tjedana boravka. Nakon tih 16 tjedana gosti su bili oslobođeni plaćanja boravišne pristojbe. Naplaćivala se i tzv. Muzička pristojba i to 25 novčića po osobi svakog tjedna. Djeca do pet godina nisu plaćala nikakvu pristojbu, a djeca od pet do deset godina plaćala su polovicu boravišne i muzičke pristojbe.

stima vino, ulje, grožđe, smokve i ostale poljodjelske proizvode. U Velom Lošinj postojala je još i dobrotvorna ustanova u kojoj se moglo smjestiti 50 do 60 boležljive djece koja su tu većinom dolazila iz Beča. Zatim oporavilište Betania pod vodstvom sestara sv. Križa iz Đakova.

Turističku privlačnost znatno je povećavala mogućnost mnogobrojnih zanimljivih izleta do obližnjih, manjih otoka, ali i izleta barkama i jedrilicama. Kočije su vozile izletnike iz Malog prema Velom Lošinj, prema Čunskom i Nerezinama, ali i Osoru. Gosti koji su se htjeli baviti jedrenjem upisivali su se u Yacht club koji je inače priređivao i regate.

LOŠINJ TIJEKOM DVA RATA

Prvi svjetski rat nanio je težak udarac lošinjском turizmu, a Lošinj je 1920. Rapalskim ugovorom pripao Kraljevini Italiji. Iako je rat završio 1918., prvi turist se na Lošinj registrirao tek 1921. Došlo je do većeg iseljavanja stanovnika, stoga je 238 turista 1922. pobudilo nadu da će ipak turizam ponovo postati jednom od osnovnih grana privređivanja otočana. I doista 1925. Lošinj je posjetila već impozantna brojka od 5.845 turista. Nastavljaju se radovi na uređenju južnog dijela malološinjске luke, izgrađen je novi obalni zid i nasipan trg. Modernizirane su ceste između Nerezina i Osora te Malog i Velog Lošinja. No, 1925. zabranjeno je iskrcavanje na otok ljudima koji boluju od plućnih i drugih zaraznih bolesti pa narednih godina broj gostiju opada. Rezultiralo je to i zatvaranjem niza hotela i pansiona, a 1928. obustavlja se i rad Lječilišne

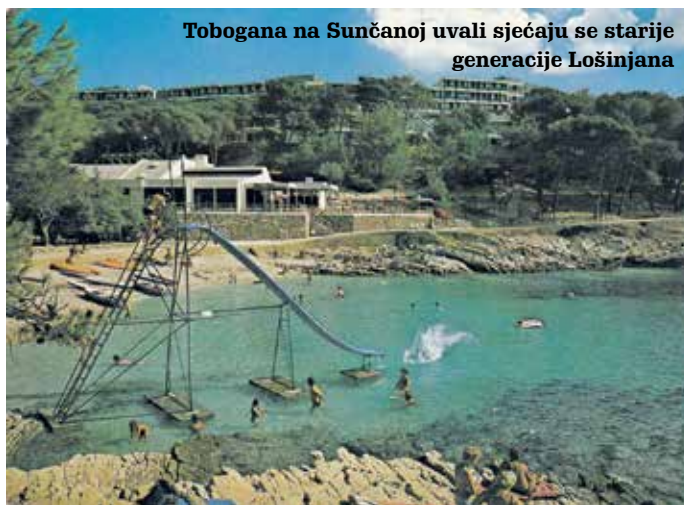
Jeste li znali...

1893.

Spiridon Gopčević alias Leo Brenner osnovao je zvjezdarnicu Manora u Malom Lošinj koja je bila posebna atrakcija. Ubrzo je stekla svjetski glas te su ovamo dolazili astronomi iz raznih dijelova Europe i Amerike.



Lošinj 1969.



Tobogana na Sunčanoj uvali sjećaju se starije generacije Lošnjana

komisije. Kasnije, 1935., njezin se rad obnavlja i daje brojne inicijative koje stanovnici provode. Godine 1926. uspostavljena je prva zračna linija hidroavionima Trst-Brijuni-Mali Lošinj-Zadar, a od 1933. počinje lagani oporavak turizma na otoku. Tri godine kasnije probijen je prolaz Privlaka u Malom Lošinjju čime se olakšalo i skratilo putovanje za plovila između Kvarnera i Kvarnerića. Nažalost, parobrodske veze za vrijeme Italije bile su slabije nego u vrijeme Austro-Ugarske. Većem razvitku lošinskog turizma jedna od velikih zapreka bila je oskudica pitke vode. Konačno je talijanska vlada 1940. u svom proračunu predvidjela novce za izgradnju vodovoda, ali je zbog rata u Italiji odgođena gradnja. Sezona je između dva rata trajala od ožujka do studenog, a otvoreni su hoteli i pansioni, depandanse, vile. Visoka sezona traje od 20. lipnja do 31. kolovoza. Prve godine II. svjetskog rata vojne operacije mimoišle su otok, ali uskoro počinje iskrcavanje raznih vojski, sukobi i bombardiranja te dolazi do velikih oštećenja turističkih i ugostiteljskih objekata, osobito onih na Čikatu. Oslobođenjem Lošinja 20. travnja 1945. završava jedno, a započinje novo razdoblje za turizam otoka Lošinja.

POČETAK GRADNJE VODOVODA

Prvih godina nakon II. svjetskog rata turizam se na Lošinjju polako razvijao. Bilo je potrebno sve obnoviti te dopremiti osnovni inventar. Osim toga, slabe prometne veze u to vrijeme otežavaju intenzivniji turistički promet. Tek u proljeće 1946. kada je plovni put do Malog Lošinja djelomično očišćen od mina, uvedena je tri puta tjedno direktna pruga Rijeka - Mali Lošinj malim drvenim motornim brodom "Eolo". Godinu kasnije tu vezu preuzima novoosnovana Jadranska linijska plovidba, a te godine je osnovano i

Kotarsko ugostiteljsko poduzeće Jadranka. Dvije godine kasnije Jadranka je u svom vlasništvu imala Alhambru, hotel Čikat, vile Sarajevo, Dubrovnik, Zadar, Karlovac, Rijeka, Flora, Beograd, Bratstvo i jedinstvo, Ljubljana, Karolinu i Malu Karolinu. Dodijeljene su poduzeću i vile Medeja, Slatina, Margerita, Miramare, Bladarka, Minion, Park I i Rudi te Mabruk, Milda, Durmitor, Conte, Doris i druge. Dobrovoljnim radom entuzijasta izgradnja vodovoda iz jezera Vrana na Cresu, prema Cresu i Lošinjju započeta je 1947. godine, no trebat će mnogo truda, rada i financija da bi vodovod bio završen. Do tada se za potrebe turista koristi voda iz cisterna, a u ljetnim mjesecima vodu dovode vodonoscima iz Rijeke i Pule. Na dan 29. studenog 1953. na Cres dolazi tekuća pitka voda iz Vranskog jezera. Vodovod prema jugu stići će u Mali Lošinj tek 24. travnja 1960. Uspostavljanjem 1949. prve parobrodske veze između Rijeke i Lošinja, koju je održavao parobrod "Knin" sagrađen u brodogradilištu Marka Martinolića u Malom Lošinjju, postav-

ljeni su uvjeti za obnovu i razvitak lošinskog turizma. Tako se 1949. može smatrati prvom poslijeratnom turističkom godinom na Lošinjju. Te godine u Velom i Malom Lošinjju zabilježeno je ukupno 6.939 posjetitelja s ukupno 14.646 proboravljenih dana. Prvi strani gosti na otok stižu 1952.

SMJEŠTAJ I TURISTIČKI PROMET

U poslijeratnom razvitku turizma posebno mjesto zauzima djelatnost klimatskog lječilišta u Velom Lošinjju. 1946. iz dječjeg oporavišta nastaje dječji sanatorij za inaktivnu tuberkulozu, a 1947. Crveni križ Hrvatske otvara svoje klimatsko lječilište koje se 1962. pretvara u dječju bolnicu za alergijske bolesti dišnih organa. U dvorcu Podjavori 1948. osniva se klimatsko lječilište za odrasle osobe koje također 1962. prerasta u Bolnicu za alergijske bolesti. Od 1954. do 1958. broj gostiju na Lošinjju povećava se od 7.446 na 28.986, a broj noćenja od 107.984 na 350.458. Prva novogradnja u turizmu Lošinja nakon II. svjetskog rata bila je gradnja prizemnog prostora za veliki restoran na mjestu današnjeg restorana Helios. Ograničeno napajanje električnom strujom Mali i Veli Lošinj imali su do 1964. godine. Svjetlo se u tijeku sezone gasilo i turisti su morali rano na spavanje. Kasnije je Lošinj dobio struju s kopna vodom preko Krka, Merga i Cresa. Električnu struju Ilovik je dobio 1968., Punta Križa 1970. dok će na Susak, Srakane i Unije stići 1979. U razdoblju od 1971. do 1975. poduzeće Jadranka ulaže u uređenje i proširenje autokampova u Čikatu, Osoru, Puntima Križa i Velom Lošinjju, kao i asfaltiranju ceste Osor - Punta Križa - Bokinić (u dužini od 16 km). U tom razdoblju na Čikatu je napravljeno novo travnato nogometno igralište. Turistička društva osnivala su se u svim mjestima cresko-lošinskog otočja, a 1962. osno-

POZNATI TURISTI

1895. Prijestolonasljednik Austro-Ugarske Monarhije, nadvojvoda Franz Ferdinand oporavljao se 6 tjedana.
1910. u ožujku Franjo Ferdinand jahtom je posjetio Mali i Veli Lošinj gdje se sastao s nadvojvodom Karlom Stephanom.
1922., u svibnju Mali Lošinj posjetili su talijanski kralj Vittorio Emanuele III. i kraljica Jelena.
2. kolovoza 1953. otok posjećuje Josip Broz Tito, predsjednik Jugoslavije.

Od klimatskog lječilišta do prve zelene destinacije Mediterana

van je i Turistički savez općine Cres – Lošinj. U okviru Lošinjske plovidbe 1. travnja 1974. osnovan je u OOUR Turizam koji je preuzeo turističku agenciju i autokamp Poljanu. Godine 1976. Turistički savez općine Cres- Lošinj u svojoj evidenciji ima 2.008 ležaja u hotelima, 3.009 u odmaralištima, 8.844 u kućnoj radinosti i 8.160 u kampovima, što je ukupno 22.021 ležaja koji se koriste u prosjeku 62 dana godišnje. Izradom Hotelskog kompleksa Sunčana uvala broj turističkih noćenja naglo se povećao i Lošinj je ušao u eru tzv. masovnog turizma.

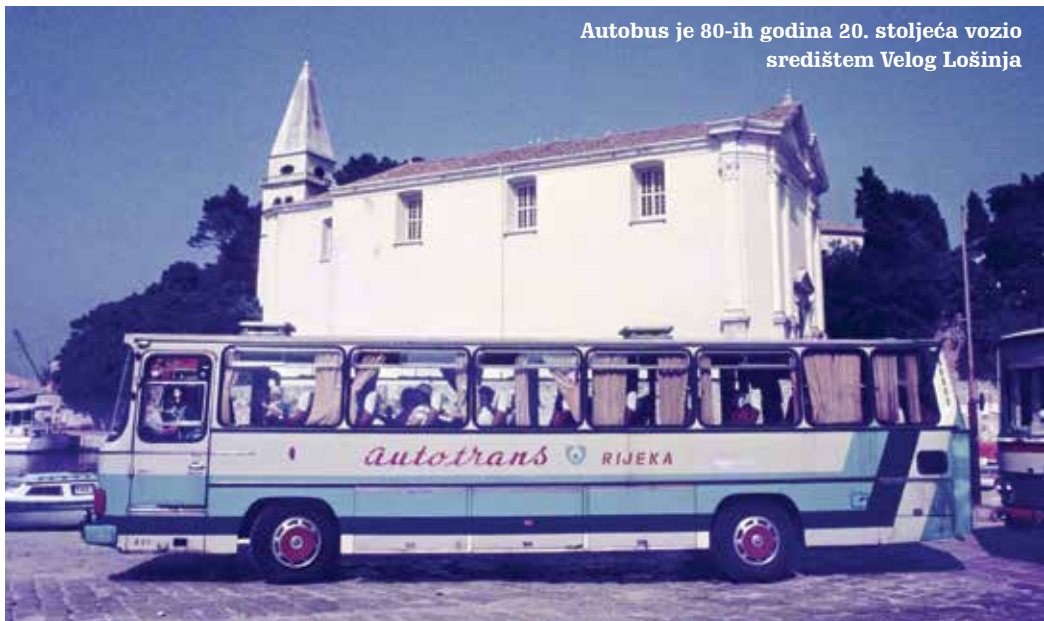
S namjerom da se sačuva kontrola nad racionalnim raspolaganjem otočnim prostorom, Društveno politička zajednica Cres-Lošinj izradila je više društveno kontroliranih prostornih i urbanističkih planova. Cresko-lošinjsko otočje 1978. godine posjetilo je 202.599 gostiju, a općina Cres- Lošinj prvi put je 1979. godine ostvarila više od 2 milijuna noćenja.

NOVA TRAJEKTNA LINIJA

Prvih 100 godina turizma Lošinj je proslavio 1985. godine kada je objavljena turistička fotomonografija Cres-Lošinj, održala se velika fešta u rujnu, a manifestacije su se održavale kroz čitavu godinu jubileja. Tim povodom više stotina Lošinjana pod maskama činilo je karnevalsku povorku koja je 20. veljače krenula s trajekta "Balkanija" prema središnjem trgu. Godinu dana kasnije kreće i prva putnička linija Zagreb- Mali Lošinj- Zagreb. Od 1986. do 1988. bilo je najuspješnije vrijeme hrvatskog turizma, a 1987. Mali Lošinj proglašen je šampionom turizma. Lovni turizam postaje sve značajnija djelatnost.

Budući da je trajektna linija Porozina- Brestova dobro funkcionirala samo ako je vrijeme bilo povoljno, bez većeg vjetera i valova, tražilo se rješenje za još jednu trajektnu vezu. Tako je 1989. godine otvorena trajektna linija Valbiska-Merag.

Iako otoci Cres i Lošinj nisu doživjeli izravne štete Domovinskog rata, Hrvatsku su u to vrijeme gosti zaobilazili. Zbog toga se izgubio korak s konkurencijom što je prouzročilo zastarijevanje objekata i ponude. U ovim neizvjesnim godinama, početkom 90-ih, na cresko-lošinjskom području ostvareno je 2.569.130 noćenja od čega su 1.654.982 bila stranih turista. Slijede događaji koji će do kraja upropastiti turističku sezonu 1991. godine. U 1991. ostvareno je na razini općine Cres-Lošinj tek 559.9448 noćenja. U najtežim trenucima Lošinj je udomio tisuće prognanika. Općina Mali Lošinj proglašena je Gradom 1992., 27. srpnja te godine osnovan je Turistički ured sa zadatkom obavljanja stručnih



Autobus je 80-ih godina 20. stoljeća vozio središtem Velog Lošinja

i administrativnih poslova. U Turističkoj zajednici Mali Lošinj osnovan je Turistički sabor (40 članova) i Turističko vijeće (9 članova) kao izvršno tijelo sabora. Tih godina većinski vlasnici Jadranke postaju radnici - mali dioničari. U travnju 1993. Općina Cres-Lošinj razdvaja se na dvije općine; Cres i Mali Lošinj. 1998. obilježena obljetnica 110 godina turizma na Lošinju, a godinu kasnije izronjen je kip Apoksiomena. Te je 1999. Lošinj proglašen šampionom turizma u Hrvatskoj.

ULAGANJA U ČIKAT

Izniman odjek u 2000. imala su tri projekta: Europski kup u brzinskom skijanju na vodi prvi put održati u Hrvatskoj, proljetna bicikljada Bavarskog radija i TV te Riva fest. Tom prigodom je na malološinjskoj rivi i trgu sudjelovalo 2.200 gostiju iz Njemačke i Austrije. U 2000. dosta se ulagalo u turistička mjesta. U turističkoj patroli Večernjeg lista 2001. godine Mali Lošinj osvojio je prvo mjesto i dobio Malo zlatno sunce u kategoriji mjesta na otocima. 2002. je održana međunarodna prezentacija 130 km šetnica i staza otoka Lošinja. Godinu 2003. su obilježila brojna poboljšanja u infrastrukturi, stalna i veća ulaganja u smještajne objekte, poboljšanje prometne povezanosti otoka s kopnom – nove linije s Italijom, izrađen je novi turistički film "Lošinjski otoci", tiskane

nove promotivne mape i plakati turističkih mjesta.

Unutar Jadranka kampova 2004. godine započinje investicijski ciklus ulaganja u četiri kampa: Slatina, Bijar, Baldarin i Čikat. Ulaganje u infrastrukturu, smještajne objekte, sanitarije, recepcije, ali i u marketing, odrazio se na povećani broj noćenja iz godine u godinu. Nakon rekonstrukcije, hotel Apoksiomen u centru Malog Lošinja dobiva 4* i postaje prvi hotel te kategorije na Lošinju. U središtu Malog Lošinja otvoren je, u depandansi prvog hotela Vindobona, luksuzno uređen hotel Mare Suites.

Početkom 2007. pokrenut je projekt Destinacijski brand menadžment te se Lošinj time pozicionira kao otok vitalnosti koji promiče sport, zdravlje, bioraznolikost, ljekovitost samog otoka te njegov povijesni identitet. Sve to pomoglo je stvaranju bolje pozicije Lošinja kao destinacije. U 2007. Jadranka d.d. započinje ciklusom značajnijih investicija u hotele. Prvi u nizu bio je hotel Aurora (otvoren u svibnju 2008.), dok je obnovljena Vespera otvorena 2009. godine. Hotel Punta došao je na red koju godinu kasnije te je obnovljen otvoren 2012. godine. Turistička zajednica grada Malog Lošinja 2009. godine primljena je kao pridružena članica Svjetske turističke organizacije (UNWTO). Otada Lošinj svake godine prima domaće i strane nagrade za kvalitetu

Jeste li znali...

1984.

svečano je otvorena autobusna postaja u Malom Lošinju, a iste je godine otvorena i zračna luka Lošinj

i uređenje mjesta, upravljanje destinacijom, odgovorni i održivi turizam na čemu i počiva strategija razvoja koja se provodi u praksi. Tako je 2013. TZGML odvojio prvo mjesto u svijetu za projekt održivog turizma.

Prije točno deset godina završava prva faza uređenja uvale Čikat. Otvorena je obnovljena luksuzna vila Hortensia s 5*. Otvoren je i luksuzni Boutique hotel Alhambra, član prestižne grupacije Small Luxury Hotels of the World. Godinu kasnije, 2016. Lošinj dobiva nagradu za najuspješniju destinaciju zdravstvenog turizma u kategoriji destinacija godine Hrvatske turističke zajednice. Iste te godine otvoreni su tematski park Providenca i Muzej Apoksiomena.

Na najvećem svjetskom turističkom sajmu – ITB Berlin, 7. ožujka 2018. godine održana je dodjela nagrada za najbolje od Top 100 održivih destinacija svijeta među kojima je drugo mjesto dobio upravo Lošinj i to u kategoriji Best of the Planet- Best of Mediterranean.

BROJNA PRIZNANJA

Cresko-lošinjski arhipelag gosti doživljavaju kao jednu destinaciju što su dokazali Cres i Lošinj potpisivanjem ugovora 9. studenog 2018. godine kojim su krenuli u zajedničku izradu Masterplana razvoja turizma. Ovo je prvi put da su se dvije destinacije upustile u



Riva fest održan je 1998. godine

zajedničku izradu i provedbu važnog strateškog dokumenta.

Nakon što je u svibnju 2020. evaluacijska komisija udruženja ACES Europe boravila na otoku Lošinj kad je, povodom Dana sporta, predstavljena cjelokupna sportska ponuda otoka te svi sportski klubovi i udruge, u Bruxellesu u Europskom parlamentu na ACES Europe Gala Ceremony Mali Lošinj je preuzeo zastavu i primio priznanje za Lošinj - Europski otok sporta za 2020. godinu. Te su godine

gradovi Mali Lošinj i Cres potpisali sporazum o suradnji turističkih zajednica. Ovim dokumentom najavili su nastavak provođenja zajedničkih aktivnosti s ciljem daljnjeg razvoja turizma.

Turističkoj zajednici grada Malog Lošinja 2022. dodijeljena je posebna nagrada za najbolju u kategoriji Otočne destinacije - najbolje destinacije jadranskih otoka, za kontinuirani kreativan pristup oblikovanju i razvoju novih turističkih proizvoda koji oplemenjuju i upotpunjuju turističku ponudu destinacije. Stotinjak vodećih stručnjaka u segmentu održivosti, iz raznih zemalja diljem svijeta, okupilo se od 8. do 10. listopada 2023. godine u Tallinnu (Estonia) u povodu devetog izdanja međunarodne konferencije Svjetskih dana zelenih destinacija (Global Green destinations days)! U konkurenciji od 165 ovogodišnjih prijava, Lošinj je ponovno prepoznat po Održivoj priči, odnosno Sustainable - Good Practice Story te se tako i ove godine našao na popisu održivih destinacija! Također, Via Apsyrtides projekt odabran je među pet najboljih u kategoriji Novi projekt u turizmu - grupa turističke zajednice i lokalna uprava, čime je ujedno i dobitnik tradicionalne nacionalne godišnje nagrade Simply the Best.

U prosincu 2024. Lošinj je dobitnik međunarodnog priznanja Green Destinations – GOLD AWARD u području održivog razvoja i odgovornog turizma! Time je Lošinj postao prvi otok na Mediteranu s prestižnim Green Destinations priznanjem.

Mali Lošinj kako ga vide današnji posjetitelji



Jeste li znali...

2005. otvoren je Miomirisni otočni vrt. Na 3.500 četvornih metara zasadeno je oko 2 tisuće sadnica otočnog bilja, 70-ak miomirisnih trava i ljekovitog bilja

DR. JULIANO SOKOLIĆ ZNANSTVENIK I AUTOR BROJNIH RADOVA O LOŠINJU

Što više baštine uvrstimo u turizam, to će nam on biti bolji



Julijano Sokolić

Lošinj je uistinu jedinstveni otok najviše kvalitete i njegov turizam mora postati takav. Nije stvar u tome da se sada želi samo "bogate goste" jer turizam je otvoren za sve, ali moralo bi se poslovati skoro čitave godine, ne samo nekoliko mjeseci

Edi PRODAN
 Snimio Marko GRACIN

Da se Juliano Sokolić, jedan od najuglednijih i najasvestranijih stanovnika Malog Lošinja, rodio u renesansno doba, onda kad su njegovi preci još živjeli u Vinodolu, sasvim bismo ga sigurno danas slavili na sličan način kako što to činimo s najistaknutijim predstavnicima jednog od najplodnijih razdoblja u sveukupnom razvoju civilizacije.

- Ušao sam i u deveto desetljeće života, a da još uvijek nisam do kraja definirao sebe samog, svoje dominantne interese ili odabrao stranu, barem unutar one klasične podjele putem koje smo skloni definirati većinu od nas: jesmo li matematički, tehnički ili društveni tipovi. Nekako je u životu uobičajeno da ili ti "ide" matematika ili društveni predmeti kao što su to primjerice književnost i povijest. A ja se ne mogu odlučiti samo za nešto, samo za jedno jer zanima me - sve, pojašnjava nam Sokolić svoje životne navike i principe nakon što nas je pozivom na razgovor u svoj dom, u pravu kulturnu riznicu Lošinja, istinski obradovao.

Roden u ratnom vohoru, 1943. godine u Nerezinama, Sokolić zarana s obitelji seli u Mali Lošinj. Grad je nakon 1945. godi-

ne izgubio jako puno svojih stanovnika, a upravo ta činjenica, iako nije bio njezinim svjesnim svjedokom, i njome inicirana razmišljanja Sokolića prate kroz čitav život. Nakon osnovne škole, slijedom tada dominantne tradicije tog jadranskog otoka, odlučuje se za pomorstvo. Odlazi u Bakar, a nakon završetka srednje pomorske škole, kako bi stekao i inicijalno akademsko obrazovanje, odlučuje se za Višu pomorsku školu u Piranu.

- Jako sam se brzo zasitio broda iako sam za kratko vrijeme dosegnuo visoke časničke pozicije. Na neki sam se način prestrašio obaveze da najbolje godine života provedem na moru, na brodovima. Ne, previše sam ja volio aktivnosti u kojima paticipira mnogo ljudi da bi život u uskom krugu posade broda mogao zadovoljiti. Jednako tako, znao sam da je naobrazba najvažnija kako bi se moglo ne samo napredovati u vlastitoj karijeri, nego i dati nešto društvu, ljudima oko sebe, pojašnjava nam Sokolić svoje "rane radove" i razmišljanja koja ga nisu napustila do današnjih dana.

RAZLOG ZA POVRATAK I TRAJNI OSTANAK

Odlučuje se stoga za napuštanje broskog života, i odmah upisuje Strojarski fakultet u Ljubljani kojeg završava u rekordnom roku. Zanimljivo, iako dakle jako talentiran za tehničke znanosti, istovremeno je i istaknuti član muškog Akademskog pjevačkog zbora "Vinko Vodopivec" koji je tada slovio za jedan od najboljih u glavnom gradu Slovenije.

Biblioteka Sokolić

Razgovor s Julianom Sokolićem imali smo nakon njegovog posjeta školi. Ne, nije bila riječ o nekom posebnom predavanju ili promociji nove knjige »Živjeti za otoke«, nego o nečemu što ima veliku povijesnu i kulturnu vrijednost.

- U našoj kući, u adekvatnim uvjetima, čuvamo značajnu biblioteku čiji je velik dio povezan upravo s našim otokom. Siguran sam da posjedujemo i neke uistinu rijetke i jako zanimljive knjige tako da smo odlučili dio tog našeg fundusa, ja bih rekao i bogatstva, darovati svim građanima, možda najbolje na način da ih prihvati upravo školska biblioteka. Mislim da je to jako važno za sutrašnjicu, da moramo naprosto sačuvati prošlost kako bismo imali kvalitetnu buduć-

- Lijepo mi je bilo u Ljubljani, nudili su mi ostanak na fakultetu, ma odlično sam se snalazio u svakom smislu, ali polako sam dolazio do tridesete godine, da bi se u Malom Lošinj u značajno tehnički moderniziralo brodogradilište što je za mene bio itekakav razlog za povratak i trajni ostanak, sjeća se Sokolić sedamdesetih godina prošlog stoljeća u najvećem hrvatskom jadranskom gradu.

A zajedno s brodogradnjom, raste i flota Lošinske plovidbe. Ali i nešto drugo, nešto što još snažnije privlači njegovu pažnju i što će do današnjih dana biti najznačajnija odrednica Lošinja - turizam.

- Bio sam na ključnim pozicijama praktično svih najvažnijih malološinskih gospodarskih subjekata, pa i predsjednik Općine Cres-Lošinj koja je objedinjavala oba otoka i dva najvažnija grada, ali razvoj turizma u periodu od sredine 70-ih pa do druge polovice 80-ih bio je apsolutno najvažniji proces koji se dogodio na Lošinj u drugoj polovici prošlog stoljeća. Svemu je prethodila izgradnja infrastrukture u šezdesetim godinama, a tu najprije mislim na prometnice, ceste, ali i trajektne te brodske linije, kao i najvažnije - dolazak vodovoda u Mali Lošinj. Ne možete naime razvijati turizam na kišnici i vodonoscima. Vodovod iz Vranskog jezera inicirao je izgradnju hotela, a kad se sve to spoji s našom jedinstvenom prirodom, istinski posebnom klimom, čistim morem, zdravom hranom - greške nije moglo biti. Lošinj se jako naseljava, ali iako je stanovništvom bio skoro ispražnjen nakon drugog svjetskog rata, pored ostalih

nost. Znam da je danas doživljaj knjige drugačiji nego prije digitalnog doba, no nadam se da ćemo ipak uspjeti toj našoj misiji, naglasio je Sokolić. Apsolutno jer istraživanja i knjige, pa i samog Juliana Sokolića, baština su koje nigdje nema. S obzirom da je doktorirao povijest, on je ujedno i apsolutno sistematično, posjećujući i značajne međunarodne arhive upotpunio sliku, mozaik o ljudima i događajima koji su oblikovali jedan do najljepših dijelova Hrvatske. Usudili bismo se reći - Fundus Sokolić zaslužuje ne odjeljak u nekoj od biblioteka, zaslužuje svoj "postav", vrijednost koju posjeduje ta obitelj u rangu je značaja primjerice i samog Apoksiomena.

doseljavanje stanovnika iz Nerezina, Beleja, Martinšćice i drugih sela i mjesta s našeg područja uspijeva očuvati njegov izvorni identitet, sjeća se Sokolić.

GANJALE SU SE BROJKE, MASOVNOST, REKORDI

Grad se jako širi, raste, dobiva i niz ustanova i institucija, pa i četvrt Zagazinjine gdje se nalazi obiteljska kuća našeg sugovornika, pripadaju istom procesu. Sokolić se pak u istinski osebujnu i društveno silno korisnu osobu razvija zahvaljujući i činjenici da se idealno nadopunjuje sa suprugom Mirjanom.

- Mi smo vam pak doseljenici, mama je iz Trogira, tata iz okolice Petrinje, a naš dolazak u Lošinj iniciran je suncem. Tata je struke kao i Juliano, radio je u Sisku, ali mama nikako nije podnosila magle. Rješenje je bilo prihvaćanje posla u brodogradilištu u Malom Lošinj tako da sam vam ja odavno ovdje i doživljavam se apsolutno Lošinjanom. Istina u jednoj velikoj mjeri i zahvaljujući Julianovom stalnom zanimanju za povijest ovog kraja, za njegove običaje, tradiciju što se sve zajedno preslikalo i na mene, ispričala nam je iznimno ugodna Mirjana Sokolić koja je po očevom rodu iz obitelji Borojević čiji je član bio i jedan od najuglednijih generala austrougarske vojske.

No koliko god da je silno zanimljivo uranjati u prošlost i iskustva obitelji Sokolić te istraživanja kojima se bavio Juliano, danas doktor znanosti, ali na jedno sasvim drugačijem polju od fakulteta koje je pohađao u mladosti - povijesti, želja nam je bila doznati kako on danas vidi turizam Lošinja, kako vidi njegovu budućnost, što mu prognozira i savjetuje.

- Jedna od najvažnijih odrednica turizma je silna dinamika poslovanja. Sve se istina danas mnogo brže mijenja, pa tako i turizam, ali kad se osvrnemo svega pedesetak godina u prošlost, vidjet ćemo nevjerojatne promjene. Rekao sam vam kako se nakon stvaranja infrastrukturnih pretpostavki svi koji smo tada odlučivali o razvoju turizma, okrećemo izgradnji velikih turističkih kapaciteta. Grade se hoteli, kampovi, povećava se broj kreveta u kućnoj radinosti. Pa i ova naša kuća u kojoj razgovaramo, kao i većina ostalih u ovom naselju, nastale su tako da smo se u izgradnji udružili putem stambene zadruge, ali uz obavezu da na katu živimo mi, a da su u prizemlju apartmani, prostor za iznajmljivanje. Bio je to jako dobar model jer bi gosti na neki način bili u dodiru s obitelji domaćina što bi ih

Od klimatskog lječilišta do prve zelene destinacije Mediterana

uvelo i u naše tradicijske karakteristike, ali se zato tada se nije vodilo previše računa o jednoj danas jako važnoj stavki - održivosti. Ganjale su se brojke, masovnost, rekordi. Manje se mislilo na to kako je na duge staze teško vjerovati da pojedine sredine mogu živjeti na način da imaju adekvatnu infrastrukturu za uobičajeni broj stanovnika koji se kretao oko deset tisuća, a par mjeseci u godini i za nekoliko puta veći broj turista. Ekspanzija je posebno bila vidljiva kad su se izgradila pristaništa Valbiska i Merag, tu je desetak godina prije bio i Krčki most, pa naš aerodrom, gosti su se uistinu u jako velikom broju slijevali oprema nama, pojašnjava nam Soklič.

PROMJENA TURISTIČKE OSOBNOSTI

K tome, bila su to i vremena u kojima smo se, za razliku od današnjih dana, na neki način skoro pa sramili sebe i svoje tradicije. Vidljivo je to bilo u gastronomiji gdje su se preslikavala jela koja će se dopasti gostima iz srednje Europe, dok su za Talijane bili rezervirani najkvalitetnija riba i ostali plodovi mora po daleko nižim cijenama od onih koje su imali u svojoj zemlji. Doručak je morao biti "kontinentalni" ili "engleski", dok se tradicijsku hranu izbjegavalo, posebno u velikim hotelima.

- Tada su vladala takva pravila. Gradilo se masovni turizam kod kojeg je kvaliteta bila naglašena, ali ne i jedino mjerilo zadovoljstva. Prodavali smo kako se to kaže "sunce i more" koji su kod nas uistinu izuzetni. Brojke, prihodi, opći društveni ali i osobni standard naših obitelji bili su u stalnom porastu tako da se, istina i više nego rijetka, upozorenja pojedinih znanstvenika nisu čula, sjeća se Soklič.

Domovinski rat, s obzirom da nije bilo direktne ugroze Lošinja, nije u cijelosti onemogućio dolazak gostiju no velike je turbulencije izazivala privatizacija. Turistička se privreda Lošinja početkom aktualnog tisućljeća jako dobro oporavila, a Lošinj, pa i zbog transformacije društvenog u privatno vlasništvo snažno mijenja svoju turističku osobnost. Dakako, brojke su i dalje jako važne, ali ljestvica kvalitete sadržaja se postavlja na drugačiji način, uistinu visoko.

- Ma gledajte, postalo je jasno da turisti žele nešto sasvim drugo i drugačije od onog što donose nesnosne gužve i unificirana ponuda. Oni danas žele doživjeti sredinu u koju



su došli. Ne žele da im se servira doručke kakve imaju i doma nego onakve kakve mogu samo kod nas pronaći. S obzirom da smo mnogo toga u jeku najveće turističke ekspanzije zapostavili, da na recimo Susku danas jedva ima koji trs, a nekad su proizvodili na tisuće litara vina. Pa i tema mog magistarskog rada bila je upravo revitalizacija tog čudnog otoka. Tad sam uspio nagovoriti investitora Cosulich, lošinjskih korijena, pa je 1991. i 1992. godine posadio više od 30 tisuća novih čokota, i svi su još živi. Na žalost, logistika povezivanja sa Suskom i nedostatak lokalne radne snage ugrozili su taj jedinstveni revitalizacijski projekt. Mnogo se toga naprosto mora promijeniti. Mora se zaustaviti fizički rast i posvetiti se dizanju kvalitete na osnovi tradicije u svakom pogledu. Lošinj je uistinu jedinstveni otok najviše kvalitete, i njegov turizam mora postati takav. Nije stvar u tome da se sada želi samo "bogate goste" jer turizam je otvoren za sve, ali moralo bi se poslovati skoro čitave godine, ne samo u nekoliko mjeseci pa bi se pojavilo još mnogo novih djelatnosti razvijenih na bazi naše tradicije što bi nam sasvim sigurno dodatno povećalo privlačnost, i ne samo u mjesecima najvećih gužvi, pojašnjava nam Soklič.

ZAOKRET PREMA KVALITETI

Istina, na kraju krajeva to su ciljevi najvažnijih državnih strateških razvojnih dokumenata prihvaćenih i od strane jedinica lokalne samouprave, no put njihove implementacije u društvo i sam turizam nije baš ni lagan ni jednostavan, kao ni brzi proces. Nije lako zaustaviti rast broja apartmana kad je on dugo bio - poželjan. Nije baš jednostavno potaknuti ni izgradnju luksuznijih hotela

kako bi se i oni vratili u opći, poznati turistički balans, na kraju krajeva teško od velikih brojki odmaknuti se jer turizam i jeste u svojoj biti - masovna pojava.

- Sve je moguće. Ako je bilo moguće dignuti se do milijuna i milijuna noćenja, moguć je i zaokret prema kvaliteti. Znači, jako sam mnogo svog vremena, da budem iskren i strasti, posvetio istraživanju povijesti Lošinja. Jako sam mnogo toga doznao pa i shvatio o onome što smo bili. Po mom mišljenju moram se povoditi upravo za time, za svojom baštinom u najširem smislu. Što više uvrstimo tih elemenata u budućnost turizma, to će nam on

biti bolji. Nastavak povećanja brojki i masovnosti pod svaku cijenu dovest će do problema, na kraju i smanjenja broja gostiju i prihoda. Pa tko želi provesti nekoliko dana u kolonama, i silnim gužvama da bi došao do određita i za nekoliko dana se na jednak način vraćao doma? Malo tko, u budućnosti vjerojatno nitko. Znači, rekao sam vam da je dolazak vodovodne vode u Mali Lošinj doveo do silne ekspanzije turizma. Pa zar vi mislite da su zalihe naših resursa, pa tako i vode, dovoljni za neki novi rast? Nisu, dakako, a malo se što radi da ih se poveća. Ma moja je poruka sadržana u nekoliko misli od kojih je možda i najvažnija - čuvajmo ono što nam je podareno od prirode, učinimo da naš turizam bude istinski naš, poštujući i sebe i svoj okoliš. Ako to učinimo, spasit ćemo i budućnost i turizam. Ovakav rast više nije moguć, okrenimo se realnosti i shvatimo da svoje resurse ne možemo beskrajno i nekontrolirano eksponirati, poručio nam je Soklič.

Na kraju jako ugodnog razgovora i pozdravljanja s Julianom Sokolićem, supruga Mirjana nas je odvela iza kuće, ispod stabla s još uvijek mnogo plodova velikih, svijetložutih limuna.

- Evo vam vrećica, poberite koliko želite! To su vam baš naši, naša lošinjska sorta, nikad ih ne špricamo i ne tretiramo bilo čime. Ukusni su i zdravi, rekla nam je iznimno susretljiva, ma prava gospođa Mirjana.

I na taj način, s tom gestom na jedan simbolički način pokazala kako zapravo - napredovati u turizmu. Svoje, autohtono, zdravo i jedinstveno. Budući održivi turizam morao bi biti baš kao i ti divni limuni iz dvorišta Sokolićevih. Turizam doživljaja. Mogućih samo na Lošinj.

ANA KUČIĆ GRADONAČELNICA MALOG LOŠINJA

Rastom kvalitete ubrzano do cjelogodišnjeg poslovanja

Iako još uvijek radimo na jačanju ponude u predsezoni i posezoni, naša ponuda se stalno proširuje i diversificira kako bismo zadovoljili različite potrebe posjetitelja

Edi PRODAN
Snimio Marko GRACIN

Ana Kučić, aktualna gradonačelnica Malog Lošinja je uz neposredne aktere samog turističkog poslovanja, od direktora Turističke zajednice do čelnih ljudi Jadranke ili hotelske privrede, sasvim sigurno najpozvanija za razgovor o aktualnim trenutku lošinskog turizma kao i o trendovima koji će odrediti njegov budući razvoj. Ekonomistica po struci na čelu je Grada dulje od puna dva mandata jer je u trenutku odlaska bivšeg gradonačelnika Garija Cappellija na mjesto ministra turizma odradila i zadnju godinu njegovog mandata. Iako je dugo u politici, ni ona nije mogla izbjeći razvojni put kojim prolazi sva mladost Lošinja u svom formativnom razdoblju. Riječ je dakako sezonskom radu, baš kao što je nekoliko godina prije odlaska u aktivnu politiku radila u tvrtci svojih roditelja čiji je fokus također – turizam, konkretno njegov nautički sektor.

Prije nekoliko mjeseci dobili ste laskavu titulu mjesta s najrazvijenijim turističkim indeksom u Primorsko-goranskoj županiji. Znamo li da se tu na nalaze istinske turističke veličine poput Opatije ili Crikvenice, pa poput vas otoci Krk ili Rab, uistinu podatak za nemali ponos?

- Naravno, ta titula za nas predstavlja veliku čast i ponos. Mali Lošinj je oduvijek bio prepoznat kao specifična destinacija s bogatom turističkom tradicijom, a to što smo sada prepoznati kao mjesto s najrazvijenijim turističkim indeksom u županiji daje dodatnu snagu našim naporima u razvoju turizma.

Iako je konkurencija jaka, od Opatije do Raba, vjerujemo da je upravo naša sposobnost da se povežemo sa svim dionicima i razvijamo inovativne i održive oblike turizma ključ za naš uspjeh.

BROJNE INVESTICIJE

Ono što se da razaznati i iz samih statističkih podataka, jasno je prihvaćanje strateških dokumenta o razvoju hrvatskog turizma. Broj kreveta kod vas stagnira, čak se nešto i smanjuje, dok raste broj zaposlenih u turističkim djelatnostima. Pokazatelj je to koji u pravilu definira destinacije više klase?

- Kvaliteta destinacije ne mora nužno biti vezana za povećanje broja kreveta. Zbog strateškog pristupa, broj kreveta u našoj destinaciji stagnira, što je zapravo pokazatelj usmjerenosti na održivi turizam. Rast broja zaposlenih u turističkim djelatnostima signalizira povećanje kvalitete usluga i usmjerenost na atraktivne, visoke standarde. Usmjereni smo na održiviji razvoj koji se ne temelji na prekomjernom broju smještajnih kapaciteta, nego na rastu kvalitete usluga i očuvanju prirodnih resursa.

Mali Lošinj definiraju i velike investicije u infrastrukturu. Ona je istina prvenstveno namijenjena domaćem stanovništvu, no jasno je kako je i to dio priče o rastu kvalitete destinacije. Što na tom planu činite, od prometa do opskrbe vodom?

- Iako su infrastrukturne investicije prvenstveno usmjerene na poboljšanje kvalitete života građana, one su istovremeno ključne za razvoj i podizanje kvalitete destinacije. Jedan od najvećih projekata je Projekt poboljšanja vodnokomunalne infrastrukture

aglomeracije Cres-Lošinj, vrijedan 64 milijuna eura, koji značajno unapređuje vodoopskrbu i sustav odvodnje na otocima.

U prometnoj infrastrukturi dovršena je rekonstrukcija ceste Osor – Nerezine (2,5 km, 5 milijuna eura), proširene su prometne trake, izgrađeni nogostupi, biciklistička staza i sustav odvodnje. Radovi na cesti Veli Lošinj – Mali Lošinj vrijedni 9,2 milijuna eura već su u tijeku, a njihov završetak očekuje se do 2026. godine.

Na dionici Čunski – Kovčanje završena je izgradnja nogostupa, oborinske odvodnje i zaštitnih ograda na 3,1 km dugom potezu, investicija vrijedna 1,3 milijuna eura.

Dovršena je i izgradnja biciklističko-pješačkih staza na Unijama, Iloviku, Malim i Velim Sakanama, ukupne vrijednosti 307 tisuća eura, koje osim sigurnosti i udobnosti za pješake i bicikliste, imaju i važnu protupožarnu funkciju.

Sve ove investicije ne samo da poboljšavaju kvalitetu života građana, već doprinose dugoročnom razvoju Malog Lošinja kao održive i kvalitetne turističke destinacije.

NASTAVAK RAZVOJA ZDRAVSTVENOG TURIZMA

Željeni cilj svih turističkih destinacija je i 365 poslovanje. Prolaskom kroz zimski Mali Lošinj da se zamijetiti velike pomake - gotovo svi objekti su otvoreni, jasno je uočljivo njihovo cjelogodišnje poslovanje. Dobar je to znak jer da nemaju za koga, sasvim sigurno ne bi radili. Kakvi su pomaci u pred i posezoni?

- Da, proteklih godina smo svjedoci pomaka u cjelogodišnjem turizmu, što je znak da turizam nije više sezonski fenomen, već postaje cjelogodišnji. Iako još uvijek radimo na jačanju ponude u predsezoni i posezoni, naša ponuda se stalno proširuje i diversificira kako bismo zadovoljili različite potrebe posjetitelja tijekom cijele godi-

Želimo potaknuti razvoj specijaliziranih objekata i usluga koje će omogućiti dolazak gostiju radi zdravstvenih tretmana tijekom cijele godine



Ana Kučić

ne. To uključuje razne kulturne, sportske i gastronomske sadržaje koji privlače goste izvan glavne turističke sezone. Zbog sinergije u radu svih dionika na razini destinacije, danas ne možemo govoriti o turizmu samo tijekom ljetnih mjeseci, već o gotovo cjelogodišnjem turizmu. Rezultat je to predanog rada i zalaganja svih velikih dionika, gospodarstvenika s područja Grada Malog Lošinja, ali isto tako i velikog angažmana svih malih turističkih djelatnika koji žive turizam 365 dana u godini. Bez sinergije svih dionika u destinaciji, ne bi bilo ovih uspjeha, ovih rezultata, pa na kraju krajeva i nagrada koje su Grad Mali Lošinj i TZG Malog Lošinja ostvarili tijekom proteklog razdoblja. Upravo će to zajedništvo biti ključni za nastavak rada i razvoja turizma u našem gradu, poštujući sve resurse kojima obilujemo i koje želimo očuvati za naše buduće generacije.

Sudeći po vašim odgovorima, budućnost je kod vas već počela, kretanje putem održavanja sadašnjih brojki dolazaka gostiju, disperzija na hladnije dijelove go-

dine kao i značajni rast sadržaja dobar su pokazatelj?

- Budućnost je svakako u daljnjem rastu kvalitete ponude, kao i u širenju sadržaja koji će omogućiti da se Lošinj posjeti tijekom cijele godine. Naša strategija uključuje i širenje na nova tržišta, kao i daljnje usmjerenje prema održivosti i visokoj kvaliteti. Svi ovi koraci doprinose tome da Lošinj postane atraktivna destinacija za posjetitelje ne samo tijekom ljeta, nego i u jesenskim i zimskim mjesecima.

I za kraj, s obzirom da se ovih dana organizira proslava 140. obljetnice turizma na Lošinju, istina radna jer na programu je veliki i značajni turistički skup, kakvi su planovi za razvitak zdravstvenog turizma, na kojem je kod vas sve i nastalo?

- Očigledno je naime da itekako želimo da nam se turizam kao što je to činio nekad, na samim svojim počecima, događa čitave godine, da se na Lošinj dolazi i "samo" zbog njegovih klimatskih pogodnosti. Lošinj ima dugu tradiciju u zdravstvenom turizmu, koja seže još od 19. stoljeća. U planu je na-

Korak prema čistijem i zdravijem okruženju

Kad govorimo o budućnosti turizma najvažnija nam je odrednica - održivost. Koji su pomaci učinjeni, ili će se u najskorije vrijeme dogoditi, po pitanju razdvajanja otpada, kao i po pitanju izgradnje instalacija obnovljivih izvora energije?

- Održivi turizam temelj je budućeg razvoja Malog Lošinja, a već sada provodimo konkretne mjere za očuvanje okoliša i povećanje ekološke učinkovitosti. U području gospodarenja otpadom postigli smo značajne rezultate, premašivši EU direktivu o razvrstavanju otpada od 50%, čime smo među vodećim gradovima u Hrvatskoj.

Jedan od ključnih infrastrukturnih projekata je sanacija odlagališta Kalvarija, provedena kroz više faza, uključujući izgradnju ulazno-izlazne zone, reciklažnog dvorišta, pretovarne stanice i sortirnice, završene 2023. godine. Projekt je vrijedan 2,27 milijuna eura, a sufinanciran je sredstvima EU i Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.

Izgradnja kompostane u fazi je prijave projekta, dok će se sanacija i zatvaranje odlagališta Kalvarija, vrijedna gotovo 6 milijuna eura, financirati iz EU sredstava, uz sufinanciranje od 4 milijuna eura.

Ove mjere značajno unapređuju sustav gospodarenja otpadom, smanjuju količinu otpada na odlagalištima i povećavaju udio recikliranog otpada, pridonoseći dugoročno održivijem razvoju otoka i kvalitetnijem okruženju za stanovnike i posjetitelje.

stavak razvoja zdravstvenog turizma, s posebnim naglaskom na korištenje prirodnih klimatskih i zdravstvenih resursa, poput čistog zraka, boravka uz more i u terapijskim klimatima. Želimo potaknuti razvoj specijaliziranih objekata i usluga koje će omogućiti dolazak gostiju radi zdravstvenih tretmana tijekom cijele godine, čime bi Lošinj postao još prepoznatljiviji kao destinacija wellness i zdravstvenog turizma. Važno je da nastavimo ulagati u našu ponudu, održivost i kvalitetu, čime ćemo osigurati da Lošinj ostane atraktivna destinacija za sve posjetitelje, sada i u budućnosti.

PRVI NA MEDITERANU S TITULOM GREEN DESTINATIONS GOLD AWARD

Održivi razvoj na Lošinju nije samo koncept već stvarnost

Jedan od ključnih projekata TZG-a Mali Lošinj je #RespectLošinj, program koji potiče posjetitelje na odgovorno ponašanje prema lokalnoj zajednici, prirodi i tradiciji

Dalibor CVITKOVIĆ,
direktor TZG Mali Lošinj

Lošinj je 2024. godine postao prvi otok na Mediteranu ovjenčan prestižnom nagradom Green Destinations Gold Award. Ovo međunarodno priznanje, koje se dodjeljuje destinacijama koje zadovoljavaju najviše ekološke, društveno-gospodarske i kulturne standarde, potvrda je dugogodišnje predanosti Lošinja održivom razvoju. Green Destinations certifikacija dodjeljuje se temeljem stroge evaluacije koja uključuje više od 100 kriterija, a Lošinj se istaknuo posebno u kategorijama očuvanja prirode i krajolika, kulture i tradicije te društvenog blagostanja.

Održivi razvoj na Lošinju nije samo koncept već stvarnost koja se ogleda u brojnim inicijativama. Grad Mali Lošinj i Turistička zajednica Grada Malog Lošinja godinama ulažu napore u edukaciju lokalnog stanov-

ništva i posjetitelja o važnosti očuvanja prirodnih resursa. Od selektivnog turizma do projekata energetske učinkovitosti, Lošinj se postavlja kao primjer uspješnog suživota turizma i ekologije.

INOVATIVNI DIGITALNI ALATI

Jedan od ključnih projekata je #RespectLošinj, program koji potiče posjetitelje na odgovorno ponašanje prema lokalnoj zajednici, prirodi i tradiciji. Također, Lošinj je razvio inovativne digitalne alate poput interaktivne aplikacije za istraživanje prirodnih i kulturnih znamenitosti te vodič za održivo putovanje, koji uključuje praćenje ugljičnog otiska i preporuke za ekološki prihvatljive aktivnosti.

Već dulje vrijeme upozoravamo da klimatske promjene značajnije mijenjaju ne samo klimu, nego i neke uhodane mehanizme opskrbe. Najvažnija od svega je - voda. I ne samo zbog toga što se danas po jednom gostu troši nekoliko puta više vode nego ne-

kad, nego i zbog toga što zbog kombinacije toplijih ljeta i smanjene količine padalina dolazi do pada razine vode u Vranskom jezeru koje je izvor pitke vode za cjelokupno cresko-lošinjsko otočje. Držimo da je osmišljavanje i početak implementacije, nazovimo ga tako, »back upa« riješenja vodoopskrbe jedan od najvećih prioriteta, odnosno drugi krak otočnog vodovoda s kopnom. Želimo li da nam turizam bude i uspješna budućnost, moramo djelovati brzo i odgovorno.

PROJEKT #RESPECTLOŠINJ

Lošinj se kroz godine istaknuo nizom održivih inicijativa. Program "Adopt a Beach" potiče lokalne udruge i volontere na dugoročnu brigu o obali, dok akcija "More zna, otok pamti" okuplja preko 300 volontera u čišćenju podmorja i obalnih staza. U segmentu ekološke infrastrukture, otok se ističe uvođenjem energetski učinkovitih rješenja. Kamp Baldarin nositelj je eko-certifikata za održivo poslovanje, a u kampu Čikat provodi se projekt održivog gospodarenja šumama, dok se na otoku Unije razvijaju samoodrživi energetski projekti poput desalinizacije i solarnih elektrana.

U sklopu e-mobilnosti, ulaže se u punionice za električna vozila i elektrifikaciju prijevoza, a kroz projekt #respectlošinj turisti se educiraju o važnosti očuvanja otočne baštine i prirodnog okoliša. Osim toga, kontinuirano se provode mjere energetske učinkovitosti, održivog gospodarenja otpadom i korištenja obnovljivih izvora energije.

Lošinj je poznat po svom ljekovitom klimatskom potencijalu, koji je temelj zdravstvenog i wellness turizma na otoku. Aromaterapija prirodnim esencijama mediteranskog bilja, programi respiratorne rehabilitacije te wellness tretmani temeljeni na lokalnim sastojcima čine ovaj otok idealnim odredištem za one koji traže opuštanje i regeneraciju u skladu s prirodom.



RENATA ŽUGIĆ, RAVNATELJICA LJEČILIŠTA VELI LOŠINJ

Trebamo biti centar kompetencija medicine zdravog životnog stila

Godine su samo potvrđivale da smo kao Lječilište dobro prepoznali put kojim treba krenuti. Vjerujem da će za 150. obljetnicu turizma pretežiti motiv dolaska biti preventiva i zdravi zrak

Damjan STANIĆ

Lječilište Veli Lošinj ima (pre)bogatu povijest. Začeci turizma na Lošinj su, zapravo, bili vezani uz zimski i lječilišni turizam, a upravo tom vidu turizma se Lječilište Veli Lošinj sve više okreće posljednjih godina. Renata Žugić, po struci magistra farmacije, nedavno je ušla u već peti mandat ravnateljice, a Lječilište se u tom vremenu, s ponosom to ističe, planski obnavljalo i kadrovski ekipiralo.

U tijeku je, rekonstrukcija objekta Park IV u sklopu EU projekta naziva Revitalizacija Lječilišnog centra Veli Lošinj kroz digitalnu i zelenu tranziciju, a krajnji rok za realizaciju projekta je 30. lipnja 2025. godine.

- Nakon rekonstrukcije u objektu ćemo dobiti 11 apartmana s 4 zvjezdice koji će biti namijenjeni prvenstveno zdravstvenim programima, a kroz projekt nabavljamo tri električna vozila, fotonaponsku elektranu i digitaliziramo naše poslovanje te uvodimo energetske menadžment. Mislim da ćemo biti prvi na otoku koji će ishoditi certifikat Eu Ecolabel, odnosno postati ustanova koja cijelo poslovanje prilagođava održivosti i klimatskoj osviještenosti, educirajući naše djelatnike i korisnike na koji način ostaviti što manji CO² otisak i kako iskoristivati dostupne resurse štiteći lokaciju na kojoj boravimo, najavila je Žugić.

PODRŠKA LJEČILIŠNOM TURIZMU

Primarno poslovanje Lječilišta vezano je uz ugovor s HZZO-om na 30 bolničkih kreveta, ali to nisu jedine usluge koje Lječilište pruža.

- Na to nadograđujemo naše druge programe. Ili imamo osobe koje dolaze na fizikalnu terapiju preko uputnice HZZO-a, a sami si plaćaju smještaj i prehranu ili imamo cijele obitelji koje dolaze s djecom koja imaju poteškoća alergijske prirode i njima se boravkom od tri tjedna na Lošinj značajno popravlja klinička slika. Potom su tu razne grupe djece koje dola-

ze dijelom preko županijskih programa, a dijelom u sklopu škole u prirodi, a od ove godine smo potpisali i ugovor s Inom, kazala je Žugić koja nam je potvrdila kako je održivi turizam neodvojiv od lječilišnog turizma.

- Turistička zajednica često anketira lokalno stanovništvo i onaj vid turizma koji oni smatraju najprimjerenijim i za koji drže da će na najbolji način utjecati na njihovu kvalitetu života je upravo lječilišni turizam. Mislim da dalje od toga ne moramo ići. Godine su samo potvrđivale da smo kao Lječilište dobro prepoznali put kojim treba krenuti i da će se ci-

jeli krug zatvoriti te vjerujem da će, kad bude obljetnica 150 godina turizma na Lošinj, pretežiti motiv dolaska na otok biti preventiva i zdravi zrak. Okolišno i urbanistički smo kao otok jako štice, nismo preizgrađeni, nismo apartmanizirani. Zdravstveni turizam i sportski turizam mogu generirati veliki broj dolazaka. Ne smije se nikako zanemarivati tradicija i značaj malih iznajmljivača, a mislim da je i za male iznajmljivače lječilišni turizam pravi put.

SAČUVATI PROSTOR I TRADICIJU

K tom tragu održivog lječilišnog turizma se samo Lječilište namjerava dalje razvijati. Plan je, prema ravnateljčinim riječima, u narednom razdoblju obnoviti sve objekte na lokaciji.

- Ne želimo "preizgraditi" lokaciju smještenu na rubu Park šume. Cilj je samu šumu razvijati i štiti, a ne uništavati. Što se samih (zdravstvenih) usluga tiče, poanta je da bude centar kompetencija medicine zdravog životnog stila, odnosno centar kompetencija za prevenciju i liječenje kroničnih nezaraznih bolesti, svih onih bolesti koje su uzrokovane suvremenim načinom života. Želimo da naši korisnici kada dođu u Lječilište prvenstveno uživaju u destinaciji, ali i da imaju dostupne sve moguće edukativne programe te da nakon što borave kod nas dva, tri tjedna mi putem telemedicine s tim našim korisnicima ostanemo u kontaktu, da ih pratimo i tako zadržimo da nam se kontinuirano vraćaju iz godine u godinu i da ih osnažimo da probaju preokrenuti svoje nezdrave životne navike. Smisao razvoja bilo kojeg mjesta je da se povećava broj stanovnika te da se okrene demografska piramida, da ljudi budu sretni i zadovoljni. Nema održivog razvoja bez održive demografije. I treba maksimalno sačuvati prostor i tradiciju života. Poanta koju bismo trebali izvući iz predivne priče o 140 godina turizma na Lošinj je 'Za mlade koji ostaju i goste koji se vraćaju, zaključuje ravnateljica Žugić.



Renata Žugić



klimatsko lječilište od **1892.** godine



aromaterapeutsko središte



130 godina tradicije
zdravstvenog turizma



200 rezidentnih
jedinki dobrih dupina



više od **250**
kilometara šetnica
i staza na 5 otoka
lošinjskog arhipelaga



više od **200**
sunčanih dana
godišnje-
najsunčanija
područja u
Hrvatskoj

112,7 km duga
razvedena obala
14 mjesta
7 nastanjenih otoka



LOŠINJ



7.552
stanovnika



230 vrsta
ljekovitog bilja

1018 biljnih vrsta
(939 autohtone flore)



SANJIN ŠOLIĆ PREDSDJEDNIK UPRAVE JADRANKA GRUPE

Budućnost otoka su zdravstveni turizam i golf

Ne moramo otkrivati "toplu vodu", nju su prije 140 godina otkrili Austrijanci kada su počeli dolaziti na Lošinj kako bi uživali u blagodatima naše klime

Alenka JURIČIĆ BUKARICA
Snimio Marko GRACIN

Tradicija lošinjskog turizma duga 140 godina ne bi bila ono što jest bez najveće turističko-trgovačke kompanije na otoku Jadranke d.d. Tvrtka koja je dio otočne zajednice već punih osam desetljeća, jedna je od rijetkih uopće na Jadranu koja ima svoj dugogodišnji kontinuitet i koja je uspješno prošla izazovan period tranzicije. Danas Jadranka grupa ostvaruje preko 100 milijuna eura prihoda, od čega najviše otpada na hotele i kampove, i to oko 67 milijuna eura. O važnosti grupacije dovoljno govori i brojka od oko 700 stalno zaposlenih, odnosno ako se u obzir uzmu i sezanci, gotovo 1.800 djelatnika. O razvoju Grupacije, ali i njenoj budućnosti, kao i budućnosti lošinjskog turizma razgovarali smo sa Sanjinom Šolićem, predsjednikom Uprave Jadranka grupe, koji je na toj funkciji puna dva desetljeća, dok je prije preuzimanja čelne pozicije kompanije 18 godine bio direktor za kompanijine ljudske resurse.

Jadranka nekad i danas? Kako je iz Vaše perspektive izgledala ta tranzicija u ono što Jadranka danas jest?

- Iz Zagreba sam se vratio taman prije Domovinskog rata, 1987., tako da sam iz prve ruke doživio onaj masovni, ali jako uspješan turizam. Domovinski rat smo uspješno preživjeli, prodali smo dio imovine, plaće smo čak znali isplaćivati u bonovima, okrenuli se trgovini... Bilo je neizvjesno, ali smo uspješno prevladali i taj težak period. I tada se ponovo turizam počeo vraćati. U tom je periodu uslijedila privatizacija. Jadranku smo privatizirali na način da su većinski vlasnici postali radnici, bivši radnici, umirovljenici i građani, a manji dio dionica je postalo vlasništvo privatizacijskih fondova. Nakon prvog kruga privatizacije uslijedio je drugi u kojem je oformljen prvi ESOP u Hr-

vatskoj kroz koji su tadašnji radnici Jadranke otkupili dionice Jadranke koje su imali investicijski fondovi. U to je bilo uključeno oko 700 radnika.

Mi smo tada kroz ESOP kupili 24,99 posto dionica. Svi zaposlenici su upisali dionice adekvatno visini plaća, digli kredit u tadašnjoj RiAdria banci i dali mi punomoć da ih zastupam kao direktor Jadranke ESOP

REPOZICIONIRANJE ČIKATA

Nakon faze radničkog dioničarstva krenulo se u potragu za strateškim partnerom?

- Objekti su bili derutni i uvidjeli smo da treba ići u rekonstrukciju na način da podignemo kvalitetu i kategorizaciju kako bismo konkurirali na tržištu. Procijenili smo da nam za to treba partner. Naime, s obzirom na ratno razdoblje iza nas postojali su tereti u obliku kredita i nakon dvije godine pregovora s potencijalnim partnerima, primjerice Adris grupom, talijanskim i austrijskim kompanijama, na kraju smo postigli dogovor s Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) iz Londona te su oni ušli u vlasničku strukturu. Tada smo firmu Jadranka podijelili na Jadranka hotele, Jadranka trgovinu i Jadranka kampove jer je to bio njihov uvjet za ulazak. EBRD je u hotelski dio ušao s 25 posto udjela. Tada je napravljen program rekonstrukcije i repozicioniranja svih naših hotela vrijedan oko 80 milijuna eura. Krenuli smo s rekonstrukcijom Aurore koja je dignuta na 4 zvjezdice, potom je išla u rekonstrukciju Vespera koja je pozicionirana kao family hotel, zatim Punta koja je dignuta na visoke 4 zvjezdice, da bi na kraju krenuli sa zonom Čikat, odnosno hotelom Bellevue koji je prvi od objekata dignut na 5 zvjezdica. EBRD ima politiku da nakon nekoliko godina izlazi iz

vlasničke strukture tako da smo zajednički tražili partnere te su u konačnici u vlasništvo Jadranke ušli naši današnji vlasnici koji su otkupili udjele EBRD-a i radnika. Njihov uvjet je bio da se ide na najvišu razinu kvalitete i u tom je smjeru danas uređena zona Čikat. Tu već govorimo o repozicioniranju Čikata kao zone luksuznog turizma.

Što je još ostalo po pitanju investicija u objekte u toj zoni?

- Hotel Helios u kojem su nam smješteni radnici. Sve nas je u investicijama malo zacočila pandemija, no glavni je problem što mi prije rekonstrukcije Heliosa moramo riješiti pitanje smještaja sezonskih radnika. Na otoku smo ograničeni i prostorom tako da smo dio radnika smjestili u nekadašnju zgradu Crvenog križa u Velom Lošinju koju smo uredili kao hotel na razini 4 zvjezdice, ali nam fali objekt za smještaj još 400-tinjak radnika i ti ljudi u sad u Heliosu za koji već imamo gotov projekt. Vjerujem da će se kroz aktualne izmjene Pro-

stornog plana, obzirom da zakon omogućuje gradnju smještaja u turističkim zonama koje ne ulaze u kapacitete, omogućiti da napravimo i taj smještaj za radnike. Općenito, prostorno-planska problematika je uvjet da mi uopće možemo dalje razvijati.

KLJUČNI JE ZDRAVSTVENI TURIZAM

U nekih desetak godina ste potpuno repozicionirali turistički dio kompanije. Uz ostalo, i u kamping segmentu ste pioniri cjelogodišnjeg poslovanja. Što dalje?

- Jednostavno, mi ne moramo otkrivati "toplu vodu", nju su prije 140 godina otkrili Austrijanci kada su počeli dolaziti na Lošinj kako bi uživali u blagodatima naše klime. Dakle, ključni je zdravstveni turizam. Puno pričamo o tome, no osobno nisam zadovoljan koliko smo na-

Lošinjski turizam ne mogu voditi ljudi koji ne žive na Lošinju i ne žive Lošinj

Od klimatskog lječilišta do prve zelene destinacije Mediterana



Sanjin Šolić

pravili. Još prije pandemije sam govorio kako ćemo u zoni Čikat, u starom hotelu Čikat i vili Bianca, imati barem dvije klinike i biti predvodnici zdravstvenog turizma na Sredozemlju. Razgovarali smo s čelnicima vrhunskih europskih klinika, osiguravajućim društvima, bili smo dosta blizu, međutim, za sada taj dio nismo realizirali. Tu je po meni vrlo potentna tržišna niša. Dakle, odgovor na pitanje "što sutra" je zdravstveni turizam. Druga karika je golf.

U kojoj je fazi projekt golfa na Mataldi?

- To je projekt koji bi donio goste kroz cijelu godinu. Konkretno, prošle godine smo dobili lokacijsku dozvolu po čemu smo jedini u Hrvatskoj. Dakle, za prostor od 300 hektara, s dva championshipa i jednim pomoćnim igralištem. Posljednje dvije godine je, pak, Ministarstvo zaštite okoliša radilo svoju studiju utjecaja na okoliš i dali su svoje uvjete. Prema lokacijskoj dozvoli trebali smo odraditi i dodatna arheološka istraživanja što je i napravljeno. Ona su koštala 550.000 eura, priključak za struju s novom trafostanicom nas je koštao oko 900.000 eura. Sa Županijskim cestama projektiramo cestu od Punta Križe do Osora. Projekt je već u startu jako skup. No nećemo stati. U travnju nam, naime, dolaze projektanti nekadašnjeg svjetskog prvaka u golfu Erniea Elsa kako bi projekt uskladili s arheološkim nalazima, a nakon čega bismo, po meni, početkom idu-

će godine mogli konačno dobiti građevinsku dozvolu.

TREBA NAM VEĆI AERODROM

Kako je planirana realizacija projekta?

- U fazama. Naime, u startu se rade igrališta, a nakon toga u četiri faze dva hotela i vile. Predviđam da iduće godine u ovo vrijeme građevinsku dozvolu imamo na stolu i ako riješimo financiranje, nađemo partnera, već ujesen bismo mogli početi s radovima. Dugo je sve trajalo, projekt je toliko kompleksan, ali smo došli do finalne faze. Kao što sam rekao, zdravstveni turizam i golf su po meni dvije karike koje čine cjelogodišnji turizam.

Kada govorimo o "otvorenim" projektima, gdje je zapelo s produžetkom piste na lošinjskom aerodromu?

- Građevinsku dozvolu imamo i bili smo, mogu tako reći, na milimetar da počnemo raditi. No, sve se odužilo. Naime, u prošlom sedmogodišnjem financijskom okviru su osigurana sredstva za lošinjski aerodrom i ostalo je oko 100 milijuna eura neiskorištenog novca. Pripreme smo odradili s agencijom JASPERS Europske investicijske banke te resornim ministarstvom te smo došli do toga da smo mislili kako ćemo krenuti s radovima. Kako je taj sedmogodišnji period prošao trudili smo se riješiti realokaciju tih sredstava. U međuvremenu smo krenuli u razna dokazivanja, riješili

i otkup zemljišta, praktički sve finalizirali, no desila se pandemija. Dio tih sredstava uspjeli smo vratiti natrag za aerodrom, no veći dio je država povukla i preusmjerila za druge potrebe. U ovom je trenutku građevinska dozvola na stolu, no treba nam financiranje. Znam da država nije htjela u ovo vrijeme sufinancirati aerodrom zbog geopolitičke situacije obzirom da nas se povezuje s ruskim kapitalom, iako se sada zna da je Jadranka jedna od rijetkih većih hrvatskih kompanija koja je u stopostotnom hrvatskom vlasništvu. S druge strane, država dnevno za željeznicu potroši koliko košta lošinjski aerodrom. Riječ je o nekih 50 milijuna eura. A bez države ne možemo. Mi smo većinski vlasnik, ali dat ćemo vlasništvo samo da se projekt realizira.

Što bi u konačnici ulaganje u aerodrom značilo za Lošinj i lošinjski turizam?

- Treba nam veći aerodrom. On bi nam donio sportske grupe na pripremama, golfere, čartere tijekom cijele godine. Treba nam i ako želimo razvoj zdravstvenog turizma.

KLJUČNO JE IMATI MJERU

Dobro, kako nakon svega toga vidite turizam Lošinja za deset ili dvadeset godina, pogotovo u kontekstu situacije općenito u hrvatskom turizmu, odnosno činjenice da smo se našli u raskoraku želje za održivim turizmom i betonizacije obale?

- Mi smo uspjeli sačuvati prostor, sačuvali smo Lošinj. Za razliku od mnogih drugih destinacija na Jadranu. Što se Jadranke tiče, mi smo ustvari dosad radili samo rekonstrukcije postojećih objekata... A osobno smatram da je ključno imati mjeru. Ne samo u smislu očuvanja prirode, već i u smislu toga da lokalnom stanovništvu treba omogućiti normalan život. Ne treba nam masovni turizam čija će žrtva biti lokalna zajednica. Mi smo u tome zasad uspjeli i tako trebamo nastaviti. Jer istini za volju, na Lošinju se lijepo živi i to moramo sačuvati. Po meni je put za budućnost luksuzna zona u Čikatu, dizanje vrijednosti u drugim objektima i možda malo još novih kapaciteta i ne ići na masu.

Kada govorimo o budućnosti, što biste poručili nekom mladom čovjeku s Lošinja, ima li budućnost u radu u turizmu na otoku?

- Apsolutno. Mi danas u Jadranki ne možemo naći dovoljno mladih ljudi koji bi nam mogli biti direktori hotela. Posla ima. Trebat će nam kadrovi u Heliosu kada bude rekonstruiran, u objektima uz golf na Mataldi. Jasno da nam treba i znanja i iskustva ljudi sa strane, no lošinjski turizam ne mogu promišljati i voditi ljudi koji ne žive na Lošinju i ne žive Lošinj.

LOŠINJSKA PLOVIDBA TURIZAM JEDAN OD NOSITELJA RAZVOJA OTOKA

Lopari camping resort primjer je očuvanja izvornosti

Cilj Lošinjske plovidbe je kroz razvoj svojih turističkih proizvoda pozicionirati sjeverni dio otoka Lošinja kao poželjnu i poznatu turističku destinaciju

Alenka JURIČIĆ BUKARICA

Lošinj je otok koji se može pohvaliti doista bogatom tradicijom turizma, kao i brodogradnje i pomorstva. Svaka djelatnost na svoje je način oblikovala otok i njegove žitelje te stvorila Lošinj destinacijom kakva ona danas jest, a to je održiva destinacija koja se ponosi svojom prošlošću, a na čijim temeljima gradi budućnost i turizam više i visoke dodane vrijednosti. Bez lažne skromnosti jedan od najljepših jadranskih otoka, Lošinj tako danas svojim posjetiteljima nudi nezaboravan doživljaj boravka, vrhunski smještaj u očuvanom prirodnom okruženju, bogatu gastronomsku ponudu temeljenu na biranim, lokalnim namirnicama te sadržaje prilagodene obiteljima, djeci, ali i aktivnim gostima.

Jedan od glavnih nositelja turističkog razvoja na Lošinj je tvrtka Lošinjska plovidba – Turizam d.o.o. sa sjedištem u Malom Lošinj, a u čijim kapacitetima gosti mogu uživati u vrhunskoj ponudi i iskusiti najbolje od onoga što Lošinj nudi. A upravo ova tvrtka dokazuje koliko su pomorstvo i turistička tradicija međusobno isprepletene. Naime, tvrtka Lošinjska plovidba – Turizam d.o.o. posluje u sklopu Lošinjske plovidbe Holding d.d. čija povijest datira još od 1958. godine kada je i osnovana s osnovnom djelatnošću prijevoza robe i putnika u domaćem i međunarodnom pomorskom prometu. Već desetak godina nakon osnutka, točnije 1969. godine, kupnjom trajekta "Marina", Lošinjska plovidba

započinje svoj turistički put, te 1974. godine osnutkom tvrtke Lošinjska plovidba – Turizam d.o.o. kreće u razvoj kampova, marina i restorana kao primarnih turističkih djelatnosti i ubrzo postaje jedan od ključnih nositelja razvoja turističke destinacije na Lošinj. Danas zapošljava preko 50 stalno zaposlenih radnika u različitim odjelima, a tijekom ljetne sezone povećava broj zaposlenih na više od 130, pa svojom gospodarskom aktivnošću pozitivno utječe i na zapošljavanje lokalnog stanovništva.

PRESTIŽNA STRUKOVNA NAGRADA

Glavni turistički proizvodi tvrtke Lošinjska plovidba – Turizam d.o.o. su Lopari Camping Resort, Rapoća Camping Village i Marina Lošinj, a koji djeluju pod brendom Losinia. Da je razvojni put ovih smještajnih kapaciteta determiniran ulaganjima u kvalitetu i dizanje razine turističke ponude, dokazuju i dobivene nagrade te priznanja, među kojima je, primjerice, ona za Lopari Camping Resort.

Ovaj je camping resort tako prošle godine na 18. Kongresu hrvatskog kampinga nagrađen prestižnom strukovnom nagradom "Croatia's Best Campsites" čime je potvrdio svoju poziciju vodeće destinacije za ljubitelje prirode i aktivnog odmora. Prestižna nagrada i viša kategorizacija rezultat su sveobuhvatnog investicijskog ciklusa koji je u kampu započeo 2020. godine, te fokusa na održivi razvoj i zelenu tranziciju. Prema najvišim ekološkim i dizajnerskim standardima izgrađen je novi sanitarni čvor, uređene su nove parcele s infrastrukturnim priključcima, nova optička infrastruktura unutar cijelog kampa te nove, vrhunski opremljene mobilne kućice. Osim toga, značajna sredstva uložena su u turističke i sportske sadržaje te unapređenje gastronomske ponude cjelokupnom obnovom restorana Lopari. Uređeno je i dječje igralište te su nabavljene nove, moderne i ekološki prihvatljive sprave. Ujedno su izgrađena multifunkcionalna igrališta, teren za mini golf i odbojku na pijesku, a svakako valja istaknuti i kako je osnovan novi sportski centar koji osim iznajmljivanja razne sportske opreme, nudi školu jedrenja na dasci. Pri uređenju kampa vodilo se računa o izvornosti i održivosti pa je u sklopu svih projekata zasadeno preko dvjesto stabala borova te ostalog autohtonog otočnog raslinja, poput maslina i smokava. Izgrađena je i prva solarna elektrana te je unutar resorta postavljena i najbrža punionica za električna vozila na otoku. Govoreći o ovoj investiciji, Marina Brajković, predsjednica Uprave Lošinjske plovidbe – Holding d.d., istakla je kako investicije s onime što je već realizirano, ne staju.

NOVA ULAGANJA

- Realizirani investicijski zahvati iznose više od 12 milijuna eura i samo su dio našeg dugoročnog strateškog plana kojim je predviđena i druga faza investicijskog ciklusa

Realizirani investicijski zahvati iznose više od 12 milijuna eura i samo su dio našeg dugoročnog strateškog plana kojim je predviđena i druga faza investicijskog ciklusa



Marina Brajković



Lopari Camping Resort

klusa. Naime, u okviru druge faze investicija planiramo uložiti dodatna sredstva u vrhunske smještajne kapacitete, izgradnju kompleksa vanjskih bazena kao i prateće ugostiteljske sadržaje. Osim toga je u planu gradnja multifunkcionalne dvorane kao i uređenje wellness sadržaja. Planira se i razvoj novih sportskih terena unutar Lopari Camping Resorta, pojasnila je predsjednica Uprave Lošinjske plovidbe – Holding d.d. Dodala je i kako u suradnji s Gradom Malim Lošinjem i Turističkom zajednicom grada Malog Lošinja ulažu i u razvoj infrastrukturnih projekata u korist cijele lokalne zajednice pa je tako u planu i nastavak uređenja biciklističkih i pješačkih staza u okolici Nerezina i Osora.

- Cilj Lošinjske plovidbe je kroz razvoj svojih turističkih proizvoda pozicionirati sjeverni dio otoka Lošinja kao poželjnu i poznatu turističku destinaciju koja svojim prirodnim resursima, šljunčanim plažama, pješačkim i biciklističkim stazama, te kulturnom baštinom Osora i Nerezina privlači i najzahtjevnije goste, zaključila je Brajković.

Svim gostima pružiti visokokvalitetnu uslugu

Predsjednica Uprave Lošinjske plovidbe - Turizam Marina Brajković istakla je zadovoljstvo ostvarenim turističkim rezultatima u 2024. godini.

- Unatoč prisutnoj krizi, globalnoj neizvjesnosti i konstantnom rastu svih troškova uspjeli smo postići bolji rezultat nego prethodne godine. Posebno nas vesele novi gosti koji su nas nakon odrađenih investicija posjetili po prvi put i već najavili svoj povratak, kao i

veliki broj dugogodišnjih gostiju koji godinama vjerno posjećuju naše kampove. Primarni cilj nam je svim gostima pružiti visokokvalitetnu uslugu u svim segmentima poslovanja, a to je svakako jedan od razloga zašto smo pozitivno poslovali i u nautičkom turizmu. Iznimno nas raduje što nam broj gostiju koji svoja plovila tijekom cijele godine ostavljaju na Lošinju kontinuirano raste, pojasnila je Brajković.

Inače, u Lošinjskoj plovidbi - Turizmu ističu i kako je za ljubitelje nešto mirnijeg odmora u obiteljskom okruženju Rapoća Camping Village idealan izbor. Smješten je, naime, u borovoj šumi uz more, na svega nekoliko minuta hoda od centra pitoresknog ribarskog mjesta Nerezine. Parovi i obitelji ovdje mogu uživati u hladu borove šume, uz direktan pristup plaži s pogledom na Nerezine.

A svakako valja istaknuti i okosnicu nautičkog turizma Malog Lošinja, Marinu Lošinj koja je smještena na samom ulazu u grad, a koja je zbog svoje pozicije i infrastrukture idealno mjesto za čuvanje plovila tijekom čitave godine. Dodajmo i kako Marina Lošinj smještaj i usluge za plovila nudi već više od 35 godina što je čini nezaobilaznom destinacijom za nautičare

Jeste li znali...

1974. u okviru Lošinjske plovidbe osnovan je OOUR Turizam koji je preuzeo turističku agenciju i autokamp Poljanu.

MIHAEL DESANTI ČLAN UPRAVNOG ODBORA KLUBA POMORACA

Festival Losinava je odličan primjer održivog turizma

Budući da je Losinava organizirana izvan sezone, ona je primarno namijenjena lokalnom stanovništvu i polazi od lokalnog stanovništva, a onda se u to uključe i turisti. To je održivost

Damjan STANIĆ

Klub pomoraca se posljednjih godina etablirao kao važan faktor u naporima da se sačuva pomorska tradicija Lošinja i da se zaštititi kulturno-povijesna baština lošinskog otočja. Aktivnosti Kluba nastoje na vrlo proaktivan način povezati otočnu pomorsku tradiciju sa suvremenim aspektima održivog turizma.

S predsjednikom Luciom Jurjakom i dva dopredsjednika, Robijem Marušićem i Borisom Rukonićem ovlaštenim za zastupanje Kluba, Mihael Desanti, bivši pomorac, član Upravnog odbora Kluba i glavni urednik lista Pomorac, zadužen je za izdavačku djelatnost te je uključen i kod prijave na planske natječaje. Upravni odbor je taj koji definira politiku Kluba. Stalnih članova ima pedesetak, ali još trostruko više ima ljudi koji su simpatizeri, podpiratelji i koji sudjeluju u aktivnostima Kluba iako sami nisu članovi.

Od brojnih aktivnosti posljednjih godina izdvajaju redovitu organizaciju veslačke regate pasara, zatim niz predavanja, izložbi, skupova i seminara.

- Organizirali smo i simpozij o Cresko-osorskom statutu u suradnji sa Sveučilištem u Rijeci. Naša izdavačka djelatnost se u zadnje vrijeme isto jako razvila. Izdali smo dvije knjige, a sad se sprema treća, govori Desanti.

ALEJA KAPETANA

U tu izdavačku djelatnost ulazi i list Pomorac koji Klub izdaje jednom godišnje. Desanti, kao glavni urednik lista, napominje

- To je glasilo Kluba u kojem su obuhvaćene sve teme vezane uz more i pomorstvo. Želimo uključivati što više autora, primarno s otoka. Ljudi ga prepoznaju kao važan doprinos lokalnoj zajednici, kao vrijedan izvor jer bi mnoge stvari inače ostale skrivene. Želja nam je da što veći spektar autora sudjeluje. List je prvotno, kada je glavni urednik bio Anton Vunić, bio za-



M. GRACIN

Mihael Desanti

mišljen da se u njemu piše o tome što se događalo u Klubu pomoraca tako da su prvi brojevi bili namijenjeni samim članovima, a kasnije smo to nadogradili i proširili raznim temama, priča Desanti.

Klub pomoraca je i inicijator projekta Aleja kapetana. Na tom su projektu, potvrđuje nam Desanti, dobro surađivali s Gradom Malim Lošinjem i Turističkom zajednicom.

- Svi naši projekti su se dobro poklopili s Turističkom zajednicom i turizmom kao primarnom djelatnosti Lošinja. Turizam se promijenio, nije više isti kao prije pedeset godina. Primjećuje se da TZ danas turizam nastoji voditi putem održivosti, izvornosti. Sama riječ održivost znači biti samodostatan. Održivost znači koristiti lokalne resurse, uključivati lokalno stanovništvo. I zato se rad Kluba pomoraca stvarno dobro poklopio s naporima TZ-a, oni su našli partnera u nama i jako dobro surađujemo.

Jedan od projekata na kojem Klub pomoraca i Turistička zajednica sjajno surađuju posljednjih godina je festival Losinava u sklopu kojega Klub organizira veslačku regatu tradicijskih drvenih pasara, ali i zanimljiva predavanja i prezentacije na temu pomorstva i pomorske baštine.

DOBAR PRIMJER LOSINAVE

- Turistička zajednica želi prezentirati pomorsko naslijeđe, a Klub pomoraca ima određene ljudske i iskustvene predispozicije to prezentirati. Zanimljivo je da se sve manje i manje financiraju događanja u samom srcu sezone, kada smo u pravilu preopterećeni, pa TZ sada najviše ulaže u događanja van sezone, tako da je cijela Losinava u postsezoni. I to je dobra stvar, a odlično je i da se počelo s disperzijom događanja pa se festival ne održava samo u Malom Lošinju, nego i u Velom Lošinju i Nerezinama, govori Desanti koji smatra da je Losinava odličan primjer održivog turizma temeljenog na izvornosti, autohtonosti i lokalnoj tradiciji.

- Budući da je Losinava organizirana izvan sezone, ona je primarno namijenjena lokalnom stanovništvu i polazi od lokalnog stanovništva, a onda se u to uključe i turisti. To je održivost. Lijepa promjena je kada turist može doći u neku sredinu, biti uključen u sva zbivanja te upoznati tu sredinu, njezinu kulturu, tradiciju i ljude. Svi mi težimo da turist ostane barem tjedan dana, ali taj čovjek kad ovdje dođe želi nešto vidjeti, doživjeti i saznati.

Upravo je ta održivost temeljena na autohtonosti ključ daljnjeg razvoja turizma na Lošinju.

- Nadam se da će turizam ostati u današnjim okvirima. Ideja je održivost; da ne uništimo našu prirodu, našu kulturu, naše povijesnu baštinu, da turistička ponuda bude u razumljivim okvirima od čega će lokalno stanovništvo moći živjeti. Pokazalo se da su očuvana područja i gradovi s očuvanom prirodom najveći turistički dobitak. Ne smije se narušavati ono što je lijepo, zaključuje Desanti.

JELENA BASTA PREDSDJEDNICA INSTITUTA PLAVI SVIJET



Treba promovirati otok kao destinaciju kvalitetnog okoliša

Plavi svijet se ne zaustavlja isključivo na programima i inicijativama zaštite okoliša, već su prepoznati kao istraživačka oaza za znanstvenike i studente koji se specijaliziraju za velike morske kralješnjake

Damjan STANIĆ

Institut za istraživanje i zaštitu mora Plavi svijet je neprofitna organizacija uspostavljena s ciljem provođenja znanstvenih istraživanja, aktivnosti zaštite morskog okoliša kao i edukacije javnosti s naglaskom na Jadransko more, a unutar samog Instituta su se specijalizirali za promatranje prvenstveno dupina i kornjača. Plavi svijet je, zapravo, jedan od prvih aktera na razini cresko-lošinjskog arhipelaga koji je počeo sustavno uvoditi prakse održivog turizma, primarno iz sfere zaštite mora i podmorja.

AKCIJE ČIŠĆENJA

Plavi svijet je jedan od prvih koji je prepoznao probleme invazivnog nautičkog turizma, posebno za populaciju dupina koju godinama promatraju te su sukladno tome kroz dijalog s turističkim sektorom vrlo brzo uspjeli promijeniti narativ apelirajući na svijest turističkih djelatnika. Iz turističkog sektora, kad smo tek počeli raditi, mnogi nisu vidjeli poveznicu s turizmom, jer smo mi prvenstveno biologzi, ali brzo se shvatilo da, ako postoji baza za istraživanje dupina, to automatski simbolizira zdrav morski okoliš budući da su dupini na vrhu hranidbenog lanca. Samim time se dupini povezuju s Lošinjem koji dobiva imidž zdravog okoliša. Počeli smo potom surađivati s turističkim sektorom jer bez te suradnje ne možemo puno učiniti za zaštitu dupina. Kontinuirano radimo na podizanju svijesti lokalnog stanovništva i turista, a u suradnji s Turističkom zajednicom razvili smo niz programa održivog turizma, govori nam Jelena

Basta, predsjednica Plavog svijeta. Jedan od konkretnih programa održivog turizma koje Plavi svijet provodi je ekološka akcija More zna, otok pamti.

- U tu se inicijativu iz godine u godinu uključuje sve veći broj lokalnih aktera koji potom djeluju kao najveći promicatelji važnosti čistog okoliša za uspješan, kvalitetan i održiv turizam. Dobar način da se potakne svijest građana su akcije čišćenja podmorja. S time smo krenuli 2007. godine u suradnji s ronilačkim centrom Diver kada se rodila ideja da se počisti naša luka. Bila je to vrlo uspješna akcija te godine, međutim zbog niza faktora se sama akcija nije odmah ponovila. No, prije nekih 6 ili 7 godina smo udružili snage s ronilačkim centrom SUBSEASON i g. Nenom Starčićem i ta je akcija otad postala tradicija. Želja nam je, uvijek u suradnji s TZ-om, promovirati naš otok kao destinaciju kvalitetnog okoliša koji proizlazi od svijesti građana, dobre educiranosti i spremnosti djelovati, a turisti to prepoznaju i cijene, napominje Basta.

CENTAR ZNANOSTI O MORU

Plavi svijet se ne zaustavlja isključivo na programima i inicijativama zaštite okoliša, već su u posljednje vrijeme prepoznati kao istraživačka oaza za znanstvenike i studente koji se specijaliziraju za velike morske kralješnjake. Takve inicijative uvelike doprinose promicanju lošinjskog turizma izvan one klasične ljetne sezone, a eventualna izgradnja dugo očekivanog Centra za znanost o moru na Velopinu to bi još dodatno osnažila.

- Naš projekt jadranskog dupina je prepoznat u znanstvenoj zajednici i puno je istraživača dolazilo kod nas na praksu. Sve ove godine

primali smo studente. Tako se rodila i suradnja s američkom organizacijom School for Field Studies koja za studente organizira studiranje u inozemstvu gdje u praksi mogu vidjeti stvari koje istražuju. Ta se suradnja, nakon deset godina nagovaranja s njihove strane, realizirala prošle godine. U jesenskom semestru smo imali prvu grupu studenata koji su uspješno tri mjeseca proveli s nama, sad imamo drugu grupu, a već imamo u najavi i novu jesensku grupu. Ta djeca su sjajni promotori našeg turizma. Njima su, čak, dolazili i roditelji u posjet, a utisci prve grupe su pozitivni i svi se žele vratiti te će pričati o Lošinju na svojim sveučilištima. Kad bi se, pak, realizirao Centar za znanost o moru, na Jadranu bismo bili važnija i referentnija točka. Nemamo mi niti tendenciju da nas tamo bude sto, ne želimo da se Plavi svijet pretvori u industriju. Mislim da bi taj Centar puno više značio za Lošinj koji bi dobio jedan vrlo atraktivan cjelogodišnji sadržaj, pogotovo za turiste. U taj Centar bi trebalo uložiti puno, što iz današnje perspektive izgleda nerealno, ali time bi se dugoročno jako puno dobilo, ističe Jelena Basta te za kraj zaključuje:

- Mislim da ćemo se vratiti na tvorničke postavke jer će klimatske promjene odraditi svoje te će se sve više izbjegavati velike vrućine i gužve. Što se zaštite okoliša tiče, ja sam optimist, a kao edukator ne bih mogla raditi taj posao kad ne bih vjerovala da će uz edukaciju biti bolja budućnost. Ono što bih, doduše, htjela naglasiti, da moramo biti realni i da se moramo okrenuti prilagodbi na klimatske promjene. Moramo prvenstveno čuvati našu šumu i saditi daleko više stabala negoli to činimo, zaključila je Basta.

TONICA PERAIĆ DOBITNICA NAGRADE TZGML ZA DJELATNICU GODINE

Kad čovjek radi čista srca i s puno volje, sve je ostvarivo

Život nije bio lagan, prisjeća se Tonica Peraić koja kaže da bi o svemu što je proživjela u ovih 47 godina bavljenja turizmom mogla napisati knjigu

Damjan STANIĆ

Turistička zajednica je 2024. godine, u kategoriji Pružatelj ugostiteljskih usluga u domaćinstvu kao djelatnicu godine proglasila Tonicu Peraić, koja se pružanjem usluga u domaćinstvu, odnosno iznajmljivanjem obiteljskog tipa smještaja bavi još od 1978. godine. Od milja poznata kao gospođa Beba, na otok Lošinj je stigla sad već davne 1965. godine. Rodom je iz Luna na Pagu, na Lošinj je došla ususret svojoj sestri koja je već neko vrijeme ovdje živjela i radila, a na Lošinju je onda i upoznala svojeg supruga Ivicu koji je, pak, kao školovani ugostitelj i konobar iz Zagreba stigao raditi u hotel Bellevue. Beba i Ivica su htjeli potom otvoriti mali pansion za desetak ljudi s doručkom i večerom, ali taj se njihov san nije ostvario zbog niza okolnosti. Bez obzira na to što se ideja pansiona nije ostvarila, obitelj Peraić od iznajmljivanja nije odustala. Prvi gosti u njihovom obiteljskom smještaju bili su muž i žena iz Njemačke.

- Taj gospodin je bio direktor Siemens, vrlo ugledan čovjek, koji je sa suprugom prethodno godinama dolazio u gostionu Kročata, gdje smo se i sprijateljili. Kada su čuli da ću početi s iznajmljivanjem, odmah su najavili svoj dolazak, priča Tonica Peraić i dodaje kako su njezin smještaj, praktički naslijepo, preporučili prijateljima iz Njemačke.

TURISTI I PRIJATELJI

Već su od naredne godine (1979.) Peraići počeli surađivati s agencijom Kvarner Express koja im je redovito slala goste. Taj ljudski odnos, bliskost koju su Tonica i Ivica postizali sa svojim turistima, može djelovati nezamislivo iz današnje iznajmljivačke perspektive.

- Uvijek smo imali nekako sreću što smo imali dobre goste, dobre ljude. I kada god neki naši gosti imaju jubilej, okruglu obljetnicu dolaska, ja uvijek njih malo počastim. Jer turisti su

zaslužili, priča Peraić.

Ti su turisti, zapravo, bili njihovi prijatelji. Zajedno su dijelili sretne, ali i tužne trenutke. Tonica je, inače, niz godina, paralelno s time što se bavila iznajmljivanjem, radila na šalteru malološinske poslovnice Autotransa. Svako jutro je u 6 i 30 morala biti na poslu, a po povratku s posla odmah bi se posvetila čišćenju i osvježavanju smještaja dok su gosti bili vani ili na plaži. Čistoća i higijena su ključ uspješnog i kvalitetnog bavljenja iznajmljivanjem, potvrđuje nam gospođa Beba. Kroz njezin su privatni smještaj prošli nebrojeni gosti različitih statusa, nacionalnosti i dobi.

- Ispočetka su dolazile obitelji s malom djecom ili malo stariji ljudi. Ljudi su ovdje nalazili mir, povoljnu klimu. Šetnja im je značila više nego bilo što. Kuhinju prvotno nisu koristili, nego je u cijeni bilo da mogu ići vani negdje jesti. Onda su poslije počele dolaziti druge generacije istih obitelji. Gosti znaju doći vlakom

do Rijeke ili avionom do Trsta ili Pule pa katamaranom do Lošinja. U zadnje vrijeme dolaze i brodom iz Pesara. Kada bi gosti dolazili kasno navečer, uvijek bih gledala da ih dočekam s večerom. Kod nas su dolazili Slovenci, Talijani, Nijemci, Švicarci, Englezi, Kinezi, ma od svuda su gosti dolazili, priča gospođa Beba koja je ponosna na svoje goste i iz ekološkog aspekta.

EKOLOŠKA OSVIJEŠTENOST

- Jako su ekološki osviješteni, sve recikliraju. Sami nose smeće kada idu na plažu. Kažu da bi se na higijeni kućnih ljubimaca odnosno brizi o njima i njihovim potrebama u okolišu više trebalo raditi, ali inače hvale da je grad puno napredovao. Jedino što ja primjećujem kao dva velika problema su nedostatak parkinga i siva zona u iznajmljivanju. Naglašava gospođa Beba da cijeni napor Turističke zajednice koja se trudi podignuti kvalitetu usluga za sve goste. Jako joj se sviđa mogućnost kupovine iznajmljivačkih ulaznica za Muzej Apoksiomena koje rado dijeli svojim turistima, a oni svi od reda budu time oduševljeni.

Priče gospođe Peraić nadilaze puku perspektivu razvoja obiteljskog iznajmljivanja na otoku Lošinju. To su životne priče koje na najbolji način opisuju neka sad već skoro zaboravljena vremena. Život nije bio lagan, prisjeća se, ali je svemu pristupala s velikom voljom, htičenjem i radošću. Sama kaže da bi o svemu što je proživjela u ovih 47 godina bavljenja turizmom mogla napisati knjigu.

- Koliko je odcinjanje trebalo, ali kad čovjek radi čista srca i s puno volje, sve je ostvarivo. Samo neka ne nestane obiteljskog smještaja, kaže.

I zato je nagrada TZ-a Tonicu Peraić pravi signal da je obiteljski smještaj važan segment turističke ponude Lošinja te je nezamisliv održivi razvoj turizma na Lošinju bez pružatelja usluga u domaćinstvu.



Tonica Peraić

JELENA BRALIĆ RAVNATELJICA SREDNJE ŠKOLE AMBROZA HARAČIĆA



Jelena Bralić

Na valovima tradicije znanjem plovimo u bolju budućnost

Duboka povezanost škole s turističkim i gospodarskim sektorom simbolizira kvalitetnije mogućnosti za učenike da steknu vrijedna znanja i iskustva

Damjan STANIĆ

U drugoj polovici 18. stoljeća javila se potreba i za pomorskim obrazovanjem. Tako su prije 245 godina, davne 1780. godine, Ivan i Stjepan Vidulić započeli prvi s davanjem privatnih poduka iz osnova nautičkih vještina. Prva državna škola u Malom Lošinj, također pomorska (I.R. Scuola Nautica in Lussinpiccolo), otvorena je 1855. godine. Iste je godine rođen i Ambroz Haračić, a njegovo ime Srednja škola u Malom Lošinj, nosi već punih 35 godina, od 1990. godine. U današnjoj zgradi nastava se održava od 1975. godine. Ravnateljica Srednje škole Jelena Bralić ovu funkciju obnaša posljednjih 13 godina. Smjerovi koji se u školi trenutno nude učenicima su opća gimnazija, pomorski nautičar, tehničar za brodstrojarsvo, hotelijersko-turistički tehničar, konobar i kuhar. Smjer hotelijersko-turističkog tehničara, popularni HTT, od iduće školske godine mijenja naziv i oblik nastave.

LJETNA STRUČNA PRAKSA

- Prvo smo imali ekonomsku školu, a onda je negdje 1985. ili 1986. godine promijenjen naziv smjera u hotelijersko-turistički radnik pa je 1990-ih godina smjer dobio današnji naziv, hotelijersko-turistički tehničar. Od sljedeće školske godine HTT ide po novom kurikulumu te će novi naziv biti Turistički tehničar destinacije. Uvodi se modularna nastava, ali ostaje četverogodišnja škola. Iskustva drugih škola koje su to provodile dvije godine u eksperimentalnom obliku pokazuju da je takav modularni oblik nastave kvalitetniji.

Postojat će i dalje onaj opći dio, a onaj stručni će se izvoditi kroz module u sklopu kojih će više predmeta biti povezano u jednu cjelinu. Učenici prema trenutnom kurikulumu imaju ljetnu stručnu praksu 182 sata kroz programe predmeta iz struke. Suradnja s turističkim sektorom je uspješna. Dosta surađujemo s turističkom zajednicom. Kada smo 2018. godine uspostavili Školski muzej pomorstva i pomorskog školstva, on je također napravljen s namjerom da učenici stječu kompetencije turističkog vodiča predstavljajući eksponate. Nadalje, učenici odlaze na stručne izlete, kazala nam je Bralić.

U ovoj školi učenicima se nudi i ugostiteljski smjer (kuhar ili konobar), a taj je smjer iznimno bitan iz turističke perspektive Lošinja. I taj će se smjer od iduće godine izvoditi modularno, a ravnateljica Bralić napominje da je jako ponosna na učenike ugostitelje, njihov angažman i brojne (kulinarske) inicijative, projekte i programe koje su zajedno sa svojim profesorima proveli posljednjih godina.

- Imali smo tzv. kreativne kuharske radionice u sklopu kojih smo snažno promovirali kuharsko zanimanje. Prvu smo 2014. godine nazvali Pometov kopun, a 2015. godine je to bio Apoksiomenov banket. Naši učenici redovito sudjeluju na Fešti lošinjske kuhinje svako proljeće, zatim imamo radionice i predavanja u suradnji s Jadranka hotelima koji nas dosta prate. Potom smo imali jednu manifestaciju koja je bila jako prihvaćena - Proljetna marenada. To je bilo jako uspješno, opet u suradnji s Turističkom zajednicom i Jadranka hotelima. Naši učenici redovito sudjeluju i na svim ostalim kulinarskim manifestacijama u gradu, bili su sada i na Kroštulijadi, ispričala je Bralić.

Srednja škola je posljednjih godina pojačala i svoju izdavačku djelatnost te je tako izdala kuharica naziva Tradicionalna jela otoka Cresa i Lošinja, objavljena na tri jezika, hrvatskom, talijanskom i njemačkom. Objavljene su i publikacije o otočnoj glagoljskoj baštini, kao i o profesoru Haračiću, a vrijedi istaknuti i da je cijeli jedan broj Otočkog ljetopisa u potpunosti bio posvećen srednjoj školi. Brojne su i druge lokalne inicijative u koje se učenici škole rado uključuju.

BROJNE INICIJATIVE

- Škola je u suradnji s Jadranka hotelima 2017. godine organizirala međuzupanijsko natjecanje za hotelijere, konobare, kuhare i slastičare u 8 disciplina. Ista je razina natjecanja na Lošinj organizirana i dvije godine kasnije (2019.), ali najposebnija je bila 2018. godina, kada je SŠ A. Haračića zajedno s Jadranka hotelima u prostoru hotela Bellevue organizirala državno natjecanje učenika strukovnih škola, World Skills Croatia. Na tom je natjecanju sudjelovalo 100 učenika iz 36 škola u 8 disciplina, a bilo je i učenika koji su predstavljali našu školu, govori Bralić te napominje kako će SŠ A. Haračića i u narednom razdoblju biti značajna karika u procesu obrazovanja i stručnog osposobljavanja budućih turističkih djelatnika. Duboka povezanost škole s turističkim i gospodarskim sektorom simbolizira kvalitetnije mogućnosti za učenike da steknu vrijedna znanja i iskustva. Škola, također, nastavlja baštiniti bogatu tradiciju (pomorskog) školstva Lošinja, ali uvijek sa sutrašnjicom u primisli jer, kako nam govori ravnateljica Bralić citirajući glavni moto škole "na valovima tradicije znanjem plovimo u bolju budućnost.

UČENICI SŠ AMBROZA HARAČIĆA O BUDUĆNOSTI OTOKA

Lošinj bi mogao postati raj za sve koji traže autentično iskustvo

Polaznici fakultativnog predmeta naziva Škola i zajednica rado bi se nakon fakulteta vratili na otok koji itekako vole, a imaju i svoju viziju razvoja turizma

Damjan STANIĆ

U Srednjoj školi Ambroza Haračića u Malom Lošinjju se već treću godinu zaredom izvodi nastava iz fakultativnog predmeta naziva Škola i zajednica (skraćeno ŠIZ). Zadnje dvije godine nastavu iz tog predmeta izvodi profesorica Barbara Šurlina Bilić.

ŠIZ je fakultativni predmet s kojim je započela kolegica Alenka prije tri godine. Riječ je o predmetu koji ima strukturiran kurikulum s jasno predviđenim fazama, ali je posve drugačiji u smislu vrednovanja jer učenici ne moraju pisati ispite ili zadaće u pisanom obliku, već kroz različite aktivnosti i zadatke ostvaruju ishode propisane kurikulumom. Prve godine su se ŠIZ-ovci bavili prometom na Lošinjju. Na drugoj godini su odabrali događaj izvan sezone na otoku Lošinjju namijenjen Lošinjjanima, a ne toliko turistima. Tada su učenici organizirali događaj nazvan "Sjedi 5" za koji je ŠIZ dobio dvije nagrade, nagradu Grada i nagradu Turističke zajednice, kazala nam je Barbara Šurlina Bilić.

Ove godine se ŠIZ-ovci bave pronalaskom adekvatnog vanjskog prostora za druženje namijenjenog prvenstveno mladima. Kako bi jasno definirali što su to glavne zamjerke mladih stanovnika Lošinjja (mladih od 30 godina) po pitanju nedostatka vanjskog prostora za druženje, učenici ŠIZ-a su proveli ciljanu anketu kroz koju su prikupili važne informacije koje će im pomoći da definiraju prijedlog s kojim će ići prema nadležnim institucijama na nivou Grada Malog Lošinjja.

Učenici konstantno imaju potrebu za Lošinj napraviti nešto za druženje. Preko ankete koju su učenici proveli, ustanovilo se da ljudima najviše nedostaje park. Sad smo u fazi odabira točnog prostora. Ove godine sam park neće biti realiziran, ali je ideja da se ide prema Gradu s konkretnim planom, prijedlogom i troškovnikom. Taj bi park imao i ime, napravila bi se projekcija kako bi on izgledao, predstavilo bi se što bi on imao od sadržaja. Jako smo zadovoljni odazivom na anketi. Ove godine su ŠIZ-ovci odlazili na satove razrednika osmih razreda i onda se pred njima riješila anketa, a zatim su prošli i sve razrede srednje škole. Anketu su slali direktno ciljanim skupinama koje su spadale u mlade do 30 godina. Povezali su se i s našim studentima. Tako da je ove godine bio baš veliki odaziv, kazala nam je Šurlina Bilić.

S obzirom na to da su učenici ŠIZ-a svojim proaktivnim djelovanjem u posljednje tri godine, otkad se izvodi nastava iz ovog fakultativnog predmeta, pokazali koliko im je stalo do Lošinjja i da imaju izrazito zdrava i zrela razmišljanja, odgovorili su na nekoliko pitanja vezanih uz budućnost života i turizma na otoku Lošinjju.

Mladi bi trebali biti na prvom mjestu, a ljudi se što manje odseljavati, ali za to je potrebno da imaju više prilika za pronalaskom posla nakon fakulteta

**NIKA KREMEIĆ,
3. RAZRED, SMJER HTT**

Miran život bi me mogao privući natrag na Lošinj, ali nakon fakulteta bih svakako voljela ostati drugdje još malo raditi i zaraditi nešto, steći iskustvo i onda se naravno vratiti. Lošinj vidim kao turističku destinaciju koja će biti još razvijenija, imati brojne atrakcije, prekrasne doradene plaže i bogatu kulturnu ponudu kako bi privukao još više posjetitelja. Osim toga, smatram

da će se razviti i ekološki održivi turizam s fokusom na očuvanje prirodnih ljepota otoka. Mogu zamisliti više šetnica uz more i kroz šume, biciklističke staze kroz prirodu i razne manifestacije koje će slaviti lokalnu kulturu i tradiciju. Lošinj bi mogao postati pravi raj za sve koji traže opuštanje, avanturu i autentično iskustvo. Nažalost, za sada na Lošinjju nije razvijen zimski turizam, to bi se moralo promijeniti. Organiziranjem kulturnih manifestacija, sajмова i festivala tijekom zime, mogli bismo obogatiti ponudu. To može uključivati nadogradnju Adventa kojeg već imamo, ali i izložbe koje prikazuju lokalnu tradiciju i umjetnost. Fokusiranjem na ekološki održivi turizam moglo bi se privući posjetitelje koji su zainteresirani za očuvanje prirode. Provođenjem ekoloških inicijativa i edukacijom posjetitelja o važnosti očuvanja našeg okoliša može se dodatno poboljšati slika destinacije. Sportski turizam bi se također mogao unaprijediti preuređenjem terena, dvorana i bazena kako bi više klubova moglo dolaziti na Lošinj te kako bi se mogle održavati razne sportske priredbe i događaji. Mislim da bismo se u turizmu trebali puno više posvetiti kulturi i umjetnosti jer bi turistima puno značilo kada bismo im pokazali našu kulturu i tradiciju. Čini mi se da nedostaje takvih autohtonih manifestacija kad dođu turisti, fokusiramo se na plaže i more, ali nikako ne pokazujemo našu kulturu. Turisti kad dođu u sezoni uopće ne mogu vidjeti zašto su došli na Lošinj, samo vide more i plaže. Trebalo bi se podržati lokalne iznajmljivače i proizvođače hrane te drugih proizvoda, a ti bi se domaći proizvodi trebali puno više pokazivati i nuditi gostima.

**AURORA DOMIKA JOKIĆ,
2. RAZRED, SMJER HTT**

Definitivno se planiram vratiti na Lošinj. Prvo bih, naravno, htjela vidjeti svijet, ne se



zadržavati, već vidjeti što više, ali se želim vratiti. Lošinj vidim ili kao ekološku oazu ili kao žrtvu pretjeranog turizma, ovisi kakvim ga mi sami napravimo. Možemo ići smjerom zdravstvenog turizma ili smjerom stvaranja luksuznog grada u koji bi dolazila samo elita. Ta druga opcija po meni ne bi bila dobra, ali to su mogućnosti. Nadam se da će tradicija ostati i da će se nastaviti manifestacije s otoka kao što su karneval. Ili se možemo posvetiti zdravlju ili novcima. Mi građani smo ti koji će odlučiti kojim ćemo smjerom ići. Trebalo bi se puno više razgovarati o tim

problemima, organizirati forume i okupljanja na tu temu jer vjerujem da ima raznih mišljenja i ideja, samo se o tome šuti. Trebale bi se urediti šetnice na cijelom otoku, ne samo Čikat. Infrastruktura se treba pojačati. Plaže nikako ne bi smjele biti privatne što se sve više događa. Po meni bi to trebao biti javni prostor, a ne privatni samo za goste hotela. Nedostaje manifestacija i događaja za nas stalne stanovnike. Također, imamo idealnu klimu za zdravstveni turizam, ali ne znamo je iskoristiti. Turizam bi trebao biti cjelogodišnji, a ne da samo Punta radi zimi.

VANESA VAŠEK, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Ja nisam odavde, nego sam iz Bjelovarsko-bilogorske županije, ali meni je Lošinj prelijep, miran je, klima je predobra, pogotovo za alergičare. Ja sam alergičar i u Bjelovaru sam svako malo bila bolesna, a ovdje mi baš paše. Htjela bih malo istražiti, vidjeti svijeta i ići negdje drugdje na fakultet, malo vidjeti mogućnosti, ali planirala bih dolaziti po ljeti malo se opustiti i uživati. Lošinj za 25 godina vidim i dalje kao veliku turističku destinaciju, ali ako ga se održava i ako ne bude toliko masovnog turizma zato što Lošinj trenutno ima više stvari za turiste nego za domaće građane. Ovdje je sve jako skupo, a to znam iz osobnog iskustva jer sam podstanar. Najveći problem mi je, uz stanovanje, promet koji se veže uz medicinske usluge. Ako se situacija s cijenama ne popravi, ne znam kako će Lošinj izgledati za par godina jer već sad je sve okrenuto prema turistima, a ne toliko ljudima koji žive ovdje. Ne znam može li se trend skupoće promijeniti jer su cijene općenito u Hrvatskoj porasle, ali Mali Lošinj je prelijep grad i turizam će sigurno opstati, samo bi se trebale srediti neke stvari i za domaće ljude. Mislim da se po pitanju održivog turizma može puno toga popraviti, imamo puno sunčanih sati koji nisu dovoljno iskorišteni. Trenutno je fokus na masovni turizam, ali trebalo bi biti turizma i po zimi. Meni je Lošinj prelijep, predivna je turistička destinacija, ali uvijek se mogu popraviti ti neki drugi aspekti.

LEA MAGAZIN, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Išla bih sigurno na fakultet, ali bih se vratila na Lošinj jer sam vezana za otok i za obitelj. Voljela bih putovati i vidjeti razne stvari, ali uvijek je nekako najljepše kad se vratiš doma jer je mirno i mislim da je sigurno. I jednog dana kada bih imala obitelj i djecu, mislim da bih mogla biti na miru i znati kamo idu i gdje odrastaju jer sam i ja tu živjela. Ovdje ti je sve na dohvat ruke, svugdje si brzo. Nadam se da će biti očuvane prirodne ljepote i da će se turizam razvijati u skladu s prirodnim ljepotama i ekologijom te da će otok koristiti puno više obnovljivih izvora energije kao što su sunce i vjetar. Voljela bih da sve više ljudi obrađuje zemlju i otvara poljoprivredna gospodarstva te da imamo svoju tržnicu. Mislim da se treba puno više fokusirati na okoliš, da sadimo borove i da ne bacamo smeće posvuda jer imamo i lijepo more, a na kraju je puno plastike i zagađujemo ga jako. Ne upozoravamo niti



Barbara Šurlina

Od klimatskog lječilišta do prve zelene destinacije Mediterana

turiste dovoljno na taj ekološki aspekt i sve nam je super što oni rade zato što oni donose novce od kojih pola nas živi. Kad bismo imali jasno razrađena pravila, sigurna sam da bi ih turisti poštovali. Lošinj je postao Green Destination, što znači da se razvija u skladu s očuvanjem ekologije. Trebalo bi uvesti bolje prometne (brodske i cestovne) linije, trebalo bi napraviti više biciklističkih staza, treba staviti više punionica za električne automobile i stalno educirati građane o zaštiti prirode i njezinom očuvanju.

VIKTOR HENČ, 3. RAZRED UGOSTITELJA, KONOBAR

- Planiram ići u Zagreb, ali povremeno dolaziti na Lošinj kod svoje familije. Ovo je odlično mjesto za doći svako malo na odmor. Lošinj za 25 godina vidim uređen za turizam, vidim ga kao mjesto zdravlja. Kombinaciju turizma i prirode. Mislim da bi život i turizam na otoku trebali ići smjerom kojim idu sada. Potrebno je prioritzirati i reklamirati zdravlje, a isto tako malo i zabavu. Po pitanju održivog turizma mislim da smo potpuno ok, ima drugih stvari na koje bismo se trebali fokusirati. Naš zrak je zdrav i imamo odlično more.

MARIN JUKIĆ JEDREJČIĆ, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Mi prvo trebamo imati bolju infrastrukturu da bi ljudi mogli živjeti ovdje kako spada. Jedini razlog za povratak na Lošinj bi mogao biti nekakav mirniji život, udaljenost od velikog grada, čisti zrak zbog zdravlja, ali ekonomski razlozi ne. Skuplje je živjeti na otoku nego u nekom gradu. Održivi turizam bi na Lošinj mogao biti jako razvijen, ali mi idemo više prema masovnom turizmu i to je trenutni problem, a ne problem koji čeka. Ako mi sada ne odradimo radnje koje trebamo odraditi, to će ostati problem. Lošinj bi trebao promijeniti svoju infrastrukturu jer imamo više kapaciteta za turiste nego što imamo kapaciteta za ljude koji mogu živjeti na Lošinj.

MARIA FEDEL, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Nakon fakulteta bih voljela više istražiti ostale mogućnosti, putovati, ali svakako bih se vratila. Za pronaći posao po povratku je malo upitno. Uvijek mogu raditi u turizmu, ali ne znam, mislim da je problem naći normalan mali stan budući da je većina prostora namijenjena za apartmane i svi imamo nekako sezonu u fokusu. Mislim da će grad u budućnosti ostati relativno sličan, ali s

određenim poboljšanjima koja će ga učiniti pogodnijim za život i privlačnijim za posjetitelje. Očekujem bolje urbanističko uređenje s više sadržaja namijenjenih mladima, kao i s raznovrsnim manifestacijama koje će doprinijeti očuvanju i promociji lokalne kulture. Turizam vidim kao još razvijeniji sektor, s bogatijom ponudom i unaprijeđenim prostorima poput plaža, hotela, restorana itd. Međutim, smatram da s razvojem turizma ti prostori trebaju ostati pristupačni i nama koji živimo na Lošinj kako bi se očuvao balans između turističkog rasta i kvalitete života lokalnog stanovništva.

MAŠA RISTIĆ, 3. RAZRED OPĆE GIMNAZIJE

- Htjela bih prvo završiti fakultet i radni staž u većem gradu i onda, ako nađem priliku zaposliti se na Lošinj u znanstvenom smjeru, vratila bih se. Jer voljela bih živjeti negdje gdje imam mir, gdje je čisti zrak, gdje uvijek mogu otići sama, recimo na neku plažu, i opustiti se. Trenutno mi Lošinj ne može ponuditi one poslovne prilike koje tražim, ali postoji mogućnost i da sama u nekoj budućnosti stvorim nešto, ali to je trenutno daleko od realizacije. Ja bih voljela da se Lošinj više orijentira prema mladima jer smatram da na mladima svijet ostaje i da oni imaju dobre ideje. Što se tiče turizma, smatram da će ostati kako je, možda će čak biti i napredniji zato jer trenutno živimo u kapitalističkom vremenu, a turizam je jako profitabilan tako da će na Lošinj to biti tako jer je super turističko središte, a i čisti zrak isto doprinosi turizmu. Trenutno nedostaju zabavni sadržaji za mlade, toga ima jako malo na otoku. Mislim da bi trebalo držati do lošinjske tradicije. Gubi se lošinjski dijalekt koji bih voljela više čuti i trebalo bi ga se kod mladih poticati. Smatram da Lošinj poduzima velike investicije za čistoću grada i zelenilo otoka i mislim da bi tako trebalo ostati. Voljela bih da se većina Lošinjana prebaci na solarne panele jer ne želimo da Lošinj postane žrtva CO2 budući da imamo predviđan zrak, a Lošinj u Hrvatskoj nakon Hvara ima najviše sunčanih sati godišnje. Zašto se na parkiralištu kod vrtića ne bi napravile nadstrešnice za aute sa solarnim panelima? Već vidim dosta ljudi koji na svojim krovovima imaju solarne panele, ali mislim da bi baš cijeli grad trebao koristiti te panele. Što se tiče aktivnog turizma zimi, osim Adventa

nema ništa.

VERONIKA KARAVANIĆ, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Trenutačno za sebe ne vidim budućnost na Lošinj, osim ako se nešto ne promijeni jer bih voljela ostati na Lošinj. Odvraća me to što mi se čini da će poslodavci prije zaposliti jeftinu radnu snagu izvana nego lokalno stanovništvo. Na Lošinj će se ili turizam jako raširiti te ćemo biti samo zbog turizma popularni i to zbog ljetnog turizma jer zimi stvarno nemamo ništa i zimi je jako pusto što je baš tužno za nas Lošinjanke. Ili će, pak, prevladati strani radnici jer ih dolazi sve više i više. Mislim da Lošinj po pitanju održivosti može puno bolje, definitivno treba nešto poduzeti po pitanju zimskog turizma. Jasno mi je da ljudi ovdje ne mogu doći na skijanje, ali mogu doći radi drugih stvari. Nikad nije prehladno, imamo dobru klimu.

MILA GRAKALIĆ, 3. RAZRED, SMJER HTT

- Nakon srednje planiram ići na fakultet. Na Lošinj bih se voljela definitivno vratiti ako budem imala mogućnost za pronalaskom posla. Voljela bih ostati živjeti uz svoju obitelj i prijatelje, ali ako to ne bude ostvarivo, otvorena sam za razne prilike. Nadam se da će mladi imati više prilika za pronalaskom posla i da neće morati odlaziti na kopno. Htjela bih da se unaprijedi školstvo i smjerovi u Srednjoj školi kako se mladi ne bi odselejavali radi odlaska u srednju školu drugdje. Mladi bi trebali biti na prvom mjestu, a ljudi se što manje odsejavati, ali za to je potrebno da imaju više prilika za pronalaskom posla nakon fakulteta. Nadam se da će turizam biti napredniji s više sadržaja za turiste, čak i izvan sezone s obzirom na to da imamo bogatu prirodu i čisto more, ali i da nama bude zanimljivo živjeti na otoku. Turizam bi trebao biti održiv kako bi nam gosti što više dolazili, ali i s puno kvalitetnijom ponudom kako bi i lokalni ljudi mogli normalno živjeti, a ne ovisiti samo o sezoni i ljetu. Energija mora bi mogla biti zanimljiva za budućnost jer Lošinj ima puno morske površine. To su tehnologije poput valnih ili plimnih elektrana koje nisu još u širokoj upotrebi. Moramo sačuvati našu prirodu, ali i čist i ljekovit zrak te se prilagoditi novim vremenima koristeći obnovljive izvore energije.

Po pitanju održivog turizma može se puno toga popraviti, imamo puno sunčanih sati koji nisu dovoljno iskorišteni

PUTOVANJA MOREM I ZRAKOM

16. 10. 1926. - Otvorena je hidroavionska linija Trst - Zadar s mogućnošću slijetanja u Malom Lošinj u organizaciji poduzeća S.I.S.A. braće Cosulich, podrijetlom iz Malog Lošinja. Prva trajektna veza za prijevoz vozila i putnika između Rapca u Istri i Cresa uspostavljena je 26. veljače 1960., a 1961. između Rijeke i Malog Lošinja prometuje hidrokrilni brod Vihor te put traje dva i pol sata.



NATJECANJA U PODVODNOM RIBOLOVU

Dugogodišnja je tradicija podvodnog ribolova u Malom Lošinj, davne 1950. godine prva puška za podvodni ribolov došla je u Mali Lošinj. Već 1956. godine održano je Prvenstvo sjevernog Jadrana u podvodnom ribolovu u akvatoriju Lošinja, da bi 1957. godine Mali Lošinj skrenuo na sebe pažnju podvodnih ribolovaca organiziranjem I. Svjetskog prvenstva u podvodnom ribolovu. Pet godina kasnije, 1962. održano je prvo novogodišnje natjecanje u podvodnom ribolovu (Novogodišnji kup gradova).



Crtice iz lošinjske povijesti



KUPALIŠTA

Prvo uređeno kupalište na Lošinj nalazilo se na Velopinu, i imalo je posebna odjeljenja – za žene i za muškarce. Odmah pored bilo je uređeno i kupalište na otvorenom moru koje je imalo i svog učitelja plivanja. Svako kupanje se plaćalo pa je cijena 12 kupanja iznosila 60 novčića (krajcara). Početkom 20. stoljeća uređeno je i kupalište na Čikatu koji je i danas omiljena destinacija mnogih turista.



CESTA MALI - VELI LOŠINJ

1913. bili su gotovi planovi za uspostavljanje tramvajske pruge između Malog i Velog Lošinja, ali je planove poremetio Prvi svjetski rat. Između dva svjetska rata modernizirane su ceste između Nerezina i Osora te Malog i Velog Lošinja. U srpnju 1968. puštena je u promet asfaltirana cesta Porozina - Cres - Veli Lošinj u dužini od 84 km.



1 OTOK! 2 OTOKA! 3 OTOKA?

Prvotno jedinstven otok Rimljani su umjetno prokopanim kanalom kraj Osora i razdvojili u dva otoka – Cres i Lošinj. Oko 2000 godina kasnije prokopan je i drugi kanal, onaj na ulazu u Mali Lošinj. Mostovi preko oba kanala otvaraju se dva puta dnevno. Krajem 1935. - probijen je kanal na Privlaci, najužem dijelu otoka Lošinja. Prvi, drveni i nepokretni most, zamijenjen je 1936. okretnim željeznim mostom.



BICIKLIZAM

Zimi grijan toplim morskim strujama, ljeti osvježavan povjetarcem s mora, uvijek osunčan i nikad previše suh, Lošinj je pravi mediteranski otok – "najsjeverniji jug" Europe. Već početkom 20. stoljeća u Malom Lošinj održana je i prva biciklistička utrka, a i danas je otok omiljeno odredište brojnih biciklista, a nekoliko je puta bio domaćin etape biciklističke utrke 4Islands.

PREDSJEDNICI, TAJNICI, DIREKTORI...

Ljudi koji su oblikovali lošinjski turizam



Mali Lošinj početkom 20. stoljeća

1886. prvi predsjednik turističkog društva Malog Lošinja bio je prof. **Eugen Jelčić**, a potpredsjednik **Ambroz Haračić**.

Turističko društvo je započelo svoju aktivnost 28.03.1887.

TURISTIČKO DRUŠTVO MALOG LOŠINJA

od **1953.** kada je osnovan TD Mali Lošinj do **1968.** tajnik **Borivoj Gligorin** od **1968.** do **1976.** (dokinuće TD ML) tajnik **Josip Žagar** predsjednik je bio u jednom razdoblju pravnik **Milan Kovačić**

TURISTIČKI SAVEZ OPĆINE CRES-LOŠINJ

od **1962.** do **1978.** tajnik **Franjo Fatuta** od **1.12.1978.** do **31.5.1989.** i od **16.12.1992.** do **27.7.1994.** (dokinut TS općine Cres-Lošinj) tajnik **Igor Braškić** od **1.5.1989.** do **30.5.1990.** tajnik **Dalibor Čačić** od **1.5.1990.** do **30.11.1990.** tajnica **Nevenska Morović-Janković** od **1.12.1990.** do **4.12.1992.** tajnica **Marija Kalabrić** od **1975.** predsjednik **Josip Budislavić** od **1978.** predsjednik **Frane Fatuta** od **1984.** predsjednik **Vjekoslav Galjanić** od **7./1986.** predsjednik **Stevo Filinić** **1986. - 1987.** godine (Mali Lošinj šampion turizma Jugoslavije) predsjednik **Milan Mužić** **1988. - 1992.** predsjednik **Zoran Tomić** od **1992.** predsjednica **Iva Vidulić**

TD ILOVIK

od **1964.** predsjednik **Josip Jelić**

od **1966.** predsjednik **Srećko Jerolimić** od **1974.** predsjednik **Milan Vukelić**

TD ČUNSKI

od **1972.** predsjednik **Ivan Francin**

TD NEREZINE

od **1962.** predsjednik **Anton Zorović** od **1968.** predsjednik **Marko Lekić** od **1971.** predsjednik **Mate Sokolić** od **1973.** i **1976.** predsjednik **Andrija Masalin**

TD OSOR

od **1965.** predsjednik **Anton Žuklić** od **1975.** predsjednik **Kazimir Ban** od **1984.** predsjednik **Roberto Polonio**

TD UNIJE

od **1962.** predsjednik **Mate Karčić** od **1965.** predsjednik **Ivan Borović** od **1969.** predsjednik **Juke Žanetić** od **1974.** predsjednik **Josip Radoslović** od **1979.** predsjednik **Giorgio Pilepić**

TD VELI LOŠINJ

od **1962.** predsjednik **Vlado Orel** od **1964.** predsjednik **Marko Stokić** od **1965.** predsjednik **Mario Krstačić** od **1967.** predsjednik **Josip Hesky** od **1972.** predsjednik **Mario Krstačić**

TD SVETI JAKOV

od **1973.** predsjednica **Lenka Maestro**

TD SUSAK

od **1976.** predsjednik **Aleksandar Lončar** od **1979.** predsjednik **Ivica Grgurović**

TD CRES

od **1970.** tajnik **Sergio Negovetić** od **1982.** predsjednik **Josip Kremenčić**

TZ MJESTA VELI LOŠINJ

1992. - 1994. predsjednica **Nena Nosalj Peršić**, direktorica **Biserka Regvat**

TZ MJESTA NEREZINE

1992. - 1994. predsjednik **Nadir Mavrović**

TZ OPĆINE CRES LOŠINJ

1992. - 1994. predsjednica **Iva Vidulić**, direktorica **Marija Kalabrić**

TZ MJESTA MALI LOŠINJ

1992. - 1994. predsjednica **Tatjana Braškić**, direktorica **Dunja Spišić**

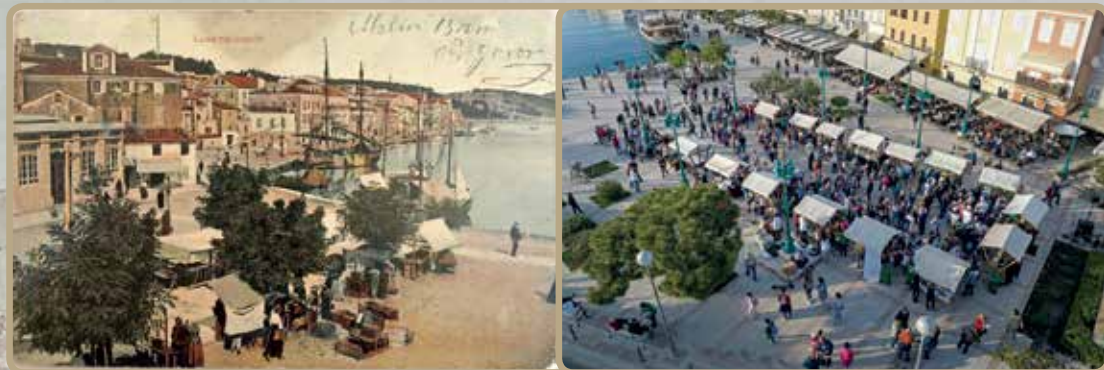
TZ OPĆINE MALI LOŠINJ

od **28.7.1994.** predsjednica **Iva Vidulić**, direktorica **Dunja Spišić**

TZ GRADA MALOG LOŠINJA

od **1997.** predsjednica **Iva Vidulić**, direktorica **Dunja Spišić** od **2003.** predsjednik **Darin Lekić**, direktorica **Dunja Spišić** od **2005.** predsjednica **Tatjana Braškić**, direktorica **Dunja Spišić** od **2006.** predsjednica **Sanja Trajkov**, direktorica **Đurđica Šimičić** od **2009.** predsjednik **Gari Cappelli**, direktorica **Đurđica Šimičić** od **2016.** predsjednica **Ana Kučić**, direktorica **Đurđica Šimičić** od **2017.** predsjednica **Ana Kučić**, direktor **Dalibor Cvitković**

Lošinj nekad i danas



Pogled na Trg



U luci Mali Lošinj



Addio, autora Cesara Stefanija



Addio, danas



Monte Umpiljak, 1894.



Pogled s vidikovca Providenca